

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN – OBCHOD S LIDMI

Jana Jelenová

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra: Trestní právo

V Praze dne 25. dubna 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. dubna 2011

Jana Jelenová

OBSAH

ÚVOD	1
1. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN	3
1.1 Definice dle trestního práva	3
1.2 Kriminalistická definice	3
1.3 Rozdíly právní a kriminalistické definice	5
1.4 Typické formy organizované kriminality	5
2. PRÁVNÍ ÚPRAVA	7
2.1 Konstrukce ustanovení § 168 trestního zákoníku	7
2.2 Vývoj naší právní úpravy	8
2.3 Související změny v novém trestním zákoníku	9
2.4 Mezinárodní úprava	10
2.5 Pohled do zahraniční právní úpravy (Slovensko, Německo)	12
3. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÉHO ČINU OBCHODOVÁNÍ S LIDMI .14	
3.1 Typová kriminalistická charakteristika a typické způsoby páchaní trestného činu obchodování s lidmi	16
3.1.1. Pachatelé	17
3.1.2 Náborování obětí.....	17
3.1.3 Typické způsoby páchaní.....	20
3.1.4 Oběti.....	22
3.2 Typické vyšetřovací situace	25
3.3 Typické stopy	26
3.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	27
3.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	29
3.5.1 Role oběti při oznamování trestných činů	29
3.5.2 Práva a možnosti poškozeného	34
3.5.3 Další prvotní podněty.....	35
3.5.4 Indikátory napomáhající k identifikaci oběti	37
3.6 Zvláštnosti počátečních a následných úkonů	39
3.6.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu.....	40
3.6.2 Operativně pátrací prostředky	41
3.6.3 Prohlídka	42
3.6.4 Výslech.....	45
3.6.5 Bezpečnost svědka	49
3.6.6 Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi	52
3.7 Zvláštnosti kriminalistických verzí, organizace a plánování vyšetřování	56
3.8 Zvláštnosti zapojení veřejnosti	57
3.8.1 Nevládání organizace.....	58
3.8.2 Kriminalizace nepřekážení a neoznámení trestného činu obchodování s lidmi	60
3.9 Zvláštnosti kriminalistické prevence	61
ZÁVĚR	63
PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	65
SOUHRN	73
SUMMARY	74

ÚVOD

Ve své práci jsem se rozhodla pojednat o problematice obchodování s lidmi, protože tento druh kriminality patří mezi nejzávažnější fenomény současné doby. Uvádí se, že obchodování s lidmi patří spolu s obchodováním s drogami a nelegálním obchodováním se zbraněmi mezi tři nejvýnosnější typy organizované kriminality. Každým rokem dochází podle odborných odhadů k zotročování a dalším formám vykořisťování milionů lidí po celém světě. Tyto osoby jsou pak prodávány a kupovány jako zboží, jsou nuceny k prostituci, práci za ponižujících podmínek, k odběru tělesných orgánů a k dalším obdobným jednáním, při kterých dochází k závažnému a mnohdy nenapravitelnému porušování základních lidských práv, a to s devastačními následky pro oběti a jejich rodiny jak psychickými, tak v některých případech i fyzickými.

V České republice je nástup tohoto fenoménu spojován zejména se změnou migrační politiky po roce 1989, kdy se Česká republika stala nejprve zdrojovou zemí - tedy místem, kde byly vyhledávány potenciální oběti. Tou částečně stále zůstává, ale v poslední době se stala pro pachatele také atraktivní cílovou zemí.

Na začátku své práce jsem se snažila definovat pojem organizovaného zločinu, který je podle mého názoru s trestným činem obchodování s lidmi v naprosté většině případů propojen. V další části jsem se pokusila poskytnout základní vhled do právní úpravy tohoto trestného činu a jejího vývoje u nás i v zahraničí.

Stěžejní část práce tvoří metodika vyšetřování, kde se věnuji jak poznatkům o typických způsobech páčání této kriminality, tak i jednotlivým specifikům jejího vyšetřování. V několika kapitolách zdůrazňuji důležitost správného přístupu orgánů činných v trestním řízení k oběti, která bývá stěžejním zdrojem informací pro vyšetřování. Dále se ve své práci zabývám například možnostmi zajištění bezpečnosti svědka utajením jeho identity a podoby, případně použitím prostředků ochrany podle zvláštního zákona. Zvláštní pozornost pak věnuji Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra, který sehrává od svého vzniku v boji s obchodováním s lidmi svoji nenahraditelnou úlohu, protože pro oběti slouží nejen jako útočiště, ale zároveň jako silný motivační faktor ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

Přestože se jedná o práci v oblasti kriminalistiky, zmiňuji ve své práci mimo jiné i dva významné judikáty Ústavního soudu z poslední doby, přičemž první se týká prohlídek jiných prostor a pozemků a druhý zrušení povinnosti telefonních operátorů a poskytovatelů internetového připojení uchovávat provozní a lokalizační údaje o veškeré telefonní a fázové komunikaci svých klientů. Tyto judikáty jsem ve své práci zmínila z toho důvodu, že jejich důsledky považuji za zcela zásadní pro práci policistů při odhalování případů obchodování s lidmi. Chtěla bych zdůraznit, že úsudek Ústavního soudu v obou případech respektuji a že se jedná o pouhou polemiku a úvahu nad důsledky těchto rozhodnutí.

Obchodování s lidmi zahrnuje více forem protiprávního jednání páchaného na obětech, já jsem se ve své práci zaměřila především na obchodování s lidmi za účelem sexuálního a pracovního vykořisťování.

1. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

1.1 Definice dle trestního práva

V novém trestním zákoníku byl s účinností od 1. ledna 2010 termín zločinné spolčení nahrazen tzv. organizovanou zločineckou skupinou, která je definována v ustanovení § 129 jako společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti. Definice organizované zločinné skupiny v našem trestním zákoníku byla postupně přizpůsobena rovněž mezinárodním dokumentům, mezi nejdůležitějšími jmenuji Mezinárodní úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, která definuje tzv. skupinu organizovaného zločinu jako skupinu tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů či trestných činů stanovených v souladu s výše zmíněnou Úmluvou OSN za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu. Závažným trestným činem úmluva rozumí trestný čin se spodní hranicí trestu odnětí svobody v délce nejméně čtyř let nebo i závažnějším trestem. V naší právní úpravě se požadavek páchání tzv. závažné trestné činnosti nevyžaduje, organizovaná zločinecká skupina může být utvořena i s cílem páchání méně závažné úmyslné trestné činnosti.

1.2 Kriminalistická definice

Konrád, Musil a Suchánek vymezili několik typů skupinové kriminality¹:

1. **Příležitostná skupina.** Vzniká nahodile, trestná činnost není předem plánovaná, ač její výskyt lze v určitých situacích předpokládat, například při různých demonstracích nebo sportovních akcích. Její účastníci se většinou osobně neznají.
2. **Parta.** Je časově stálější, ale stejně jako u předchozí varianty ani zde původním impulsem k jejímu vzniku nebývá páchání trestné činnosti, ale uspokojování jiných, zejména sociálních potřeb.

---

¹ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriministika*. 2. přepracované a doplněné. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 531

3. **Organizovaná skupina.** Tato vzniká již za účelem páchaní trestné činnosti, a to jednorázově nebo i dlouhodobě. Rozdělení úkolů členů v rámci skupiny je přesně vymezeno, stejně jako je pevně stanovena její hierarchická struktura.

4. **Zločinecká skupina.** Jedná se o nejnebezpečnější formu skupinové kriminality. Vzniká plánovitě na bázi etnické, rasové, jazykové, ideologické nebo ekonomické. Mezi její charakteristické rysy se uvádí skupinovitost, soustavnost, dělba práce, pevně stanovená hierarchická struktura skupiny, profesionalizace, vysoký stupeň organizovanosti, plánovitost a úsilí o maximální zisk. Častými doprovodnými znaky pak jsou různá ochranná opatření proti odhalení a postihu, internacionalizace, násilí nebo pohrůžky násilí proti osobám a věcem, využívání nejmodernějších technických prostředků. Členství není volné, vstup do skupiny je spojen s důkladným prověřením, zatímco vystoupení ze skupiny je mnohdy fakticky nemožné.

V kriminalistice se setkáváme s více definicemi organizované kriminality i organizovaného zločinu, které si jsou více či méně podobné. Pro názornost uvedu některé z nich.

Konrád, Musil a Suchánek definují organizovanou kriminalitu jako soustavnou a plánovitou trestnou činnost, páchanou hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti, přičemž jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku². Pro zajímavost zmiňuji, že tuto definici nalezneme i v Novotného učebnici Kriminologie³.

Nožina zase vychází z definice přijaté Evropskou unií, která pro rozpoznání organizovaného zločinu používá následující identifikační znaky:

1. Spolupráce více než dvou osob.
2. Podezření ze spáchání trestné činnosti.
3. Činnost zaměřená na honbu za ziskem.
4. V organizaci má každý své konkrétní a specifické úkoly.
5. Činnost je dlouhodobá.
6. Uvnitř organizace panuje určitá forma kázně a kontroly.

---

² MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 530

³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 395

7. Páchání trestné činnosti na mezinárodní úrovni.
8. Používání násilí a jiných nátlakových prostředků.
9. Využívání stávajících hospodářských a obchodních struktur ve svůj prospěch.
10. Napojení organizace na procesy praní peněz.
11. Ovlivňování politiky, médií, veřejné správy, soudních orgánů nebo ekonomiky.

Jsou-li identifikovány první tři znaky a alespoň tři další z výše uvedených, pak se podle Nožiny jedná o organizovaný zločin.⁴

Němec organizovanou kriminalitu definuje plánovitostí, snahou po maximálním nelegálním zisku či moci a vysokou organizovaností spočívající v páchání závažné trestné činnosti více než dvou osob, které mají mezi sebou rozděleny úkoly, jednají konspirativně a používají struktur podobných živnosti nebo obchodu, používají násilí nebo jiné prostředky vhodné k zastrašení, anebo ovlivňují alespoň jednu z následujících sfér – hospodářství, politiku, hromadné sdělovací prostředky, státní či veřejnou správu, justici nebo policii⁵.

1.3 Rozdíly právní a kriminalistické definice

Porovnáme-li výše uvedené kriminalistické definice s právní definicí, je možná zajímavé, že v trestněprávní definici je požadavek páchání úmyslné trestné činnosti, ale zřejmě si nelze představit spolčování více osob s cílem páchat nedbalostní trestné činy. Zajímavější rozdíl nalezneme v tom, že kriminalistické i kriminologické definice vyžadují cílení páchané trestné činnosti na dosažení zisku, tedy nezahrnují například různá nábožensky a ideologicky orientovaná teroristická hnutí. Původně splnění tohoto znaku vyžadoval ještě před několika lety i náš trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb.), ale s účinností od 1. července 2002 byl tento nedostatek odstraněn novelou ustanovení § 89 odst. 17 sTZ a dnešní úprava již orientaci organizované zločinecké skupiny na dosažení zisku rovněž nevyžaduje.

1.4 Typické formy organizované kriminality

Typické formy organizované kriminality dělíme klasicky do dvou fází. První je fáze tvorby zisku a druhou fází realizace zisku. Fáze realizace zisku je spojena zejména

---

⁴ NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha : Themis, 2003, s. 16

⁵ NĚMEC, M. *MAFIE a zločinecké gangy*. Praha : EUROUNION Praha, s.r.o., 2003. s. 114

s jeho legalizací, často označovanou jako tzv. praní špinavých peněz, s obstaráváním státních a jiných zakázek a nelegálním získáváním politické moci. Fáze tvorby zisku je značně různorodá, a to od výroby, přepravy a distribuce omamných a psychotropních látek až právě k obchodování s lidmi, na který se ve své práci nyní zaměřím.

2. PRÁVNÍ ÚPRAVA

Trestný čin obchodování s lidmi byl v naší právní úpravě zařazen mezi trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, které tvoří s účinností od 1. ledna 2010 hlavu druhou nového trestního zákoníku, přičemž tímto systematickým zařazením dal zákonodárce najevo zvýšený důraz na ochraně v této oblasti.

2.1 Konstrukce ustanovení § 168 trestního zákoníku

Konstrukce trestného činu zůstala podobná úpravě předchozího trestního zákona, obsahuje dvě základní skutkové podstaty a tři kvalifikované skutkové podstaty, přičemž objektivní stránku zákonodárce pozměnil a rozšířil. Trestný bude podle prvního odstavce ustanovení § 168 ten, kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování nebo k výrobě pornografického díla, k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla, k službě v ozbrojených silách, k otroctví nebo nevolnictví, k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo kdo z takového jednání kořistí. Dítětem se v souladu s ustanovením § 126 rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. Výčet jednání v tomto ustanovení je taxativní a má postihnout všechny možné aktivity směřující proti chráněnému zájmu.⁶ V druhém odstavci pak je upravena trestnost jednání vůči osobě starší osmnácti let, kdy k jednání popsanému v prvním odstavci musí přistoupit další okolnost, a to použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy nebo lsti anebo zneužití omylu, tísně nebo závislosti oběti.

Od předchozí se úprava v novém trestním zákoníku liší zařazením výroby pornografického díla mezi formy sexuálního vykořisťování, formy pracovního vykořisťování byly rozšířeny o „nucenou službu v ozbrojených silách“, nově je také v tomto ustanovení stanovena trestnost toho, kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby jej bylo jiným užito k odběru tkáně nebo orgánu z jeho těla, u osob starších osmnácti let, pak bude k naplnění skutkové podstaty

---

⁶ JELÍNEK, J. A KOL. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, s.r.o., 2009. s. 207

přistupovat prvek donucení nebo zneužití, tedy stejně jako u ostatních forem jednání vůči oběti. Sazba trestu odnětí svobody je u obou základních skutkových podstat od dvou do deseti let, čímž se tento čin řadí mezi tzv. zvlášť závažné zločiny v souladu s ustanovením § 14 odst. 3 nTZ a jeho příprava je podle trestního zákoníku trestná, a to podle stejné trestní sazby jako pokus nebo dokonaný trestný čin.

2.2 Vývoj naší právní úpravy

Ne vždy ale bylo obchodování s lidmi upraveno takto, původně bylo po právní stránce definováno jen jako obchod se ženami, včetně těch mladších osmnácti let, za účelem prostituování a na rozdíl od dnešní právní úpravy byl obligatorní zahraniční prvek a naopak ani u dospělých žen nebylo k trestnosti jednání nutné užití násilí nebo jiného donucujícího či podvodného jednání. V České republice bylo obchodování se ženami poprvé upraveno zákonem č. 71/1922 Sb. z. a n., o vystěhovalectví, který prováděl ty mezinárodní úmluvy o obchodu se ženami, ke kterým Československá republika do té doby přistoupila. Pro zajímavost uvádím, že přečinu se dopustil ten, kdo osobu ženského pohlaví najal nebo dopravil do ciziny v úmyslu, aby jí bylo užito k chlípným účelům jiného, tedy z hlediska dnešní právní úpravy by šlo o trestný čin kuplířství, zatímco zločinem bylo toto jednání, bylo-li užito násilí nebo lsti, mělo-li se ženy užít v cizině za účelem soustavného provozování prostituce, šlo-li o recidivní chování, provozoval-li tuto činnost pachatel soustavně nebo šlo-li o ženu nebo dívku pohlavně bezúhonnou.

V ustanovení § 243 trestního zákona č. 86/1950 Sb. jako trestný čin Obchod se ženami a v ustanovení § 246 trestního zákona č. 140/1961 Sb. jako trestný čin Obchodování se ženami byla v základní skutkové podstatě shodně upravena trestnost jednání toho, kdo do ciziny zlákal, najal nebo dopravil ženu v úmyslu, aby ji tam bylo užito k pohlavnímu styku jinou osobou. Novelou z roku 2000, s účinností od 1. července 2002, bylo toto ustanovení nahrazeno trestným činem Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku, opět podle ustanovení § 246. Starý trestní zákon tímto jím poskytovanou ochranu rozšířil, neomezoval již předmět útoku pouze na ženy a nově trestal také zlákáání, najmutí a dopravení druhého směrem z ciziny, tedy nikoliv jen směrem do ciziny jako předchozí právní úprava. Nadále však nebyla zahrnuta trestnost těchto aktivit, odehrály-li se na území jednoho státu.

S účinností ke dni 22. října 2004 byl trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku zrušen a do trestního zákona byl zařazen trestný čin obchodování s lidmi podle ustanovení § 232a. Tímto krokem Česká republika přizpůsobila svoji úpravu požadavkům Evropské unie, zejména Rámcovému rozhodnutí Rady 2002/629/SVV ze dne 19. července 2002 o boji proti obchodování s lidmi, které navazovalo na společnou akci Rady 97/154/JVV ze dne 24. února 1997, o opatřeních v boji proti obchodování s lidmi a pohlavnímu zneužívání dětí. Nově touto novelou trestního zákona byly kriminalizovány blíže specifikované aktivity ve vztahu k využití druhého k otroctví, nevolnictví, nuceným pracím a dalším formám vykořisťování, nebyla již vyžadována obligatorně přítomnost přeshraničního prvku. Toto ustanovení obsahovalo dvě základní skutkové podstaty, první se týkala jednání spáchaného na osobě mladší osmnácti let, druhá chránila osoby dospělé, proti nimž bylo navíc použito násilí, pohrůžky násilí, lsti, zneužití omylu, tísně nebo závislosti.

2.3 Související změny v novém trestním zákoníku

Zásadním přínosem nového trestního zákoníku mělo být odstranění problému dříve účinného trestního zákona, a to částečného překrývání skutkových podstat trestného činu obchodování s lidmi a trestného činu kuplířství, ale zda již byly zcela odstraněny tyto rozpory, ukáže definitivně aplikace těchto ustanovení v praxi, stejně tak problematičnost vztahu k trestnému činu zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ustanovení § 193⁷.

Další novinkou nového trestního zákoníku je zavedení dvou nových trestných činů, a to trestného činu prostituce ohrožující mravní vývoj dětí podle ustanovení § 190 a trestného činu neoprávněné zaměstnávání cizinců podle ustanovení § 342. Obě tato jednání se v některých případech mohou vyskytovat právě ve spojení s jednáním naplňujícím skutkovou podstatu trestného činu obchodování s lidmi.

Nový trestní zákoník ve svém ustanovení § 34 odst. 3 písm. c) upravuje odlišně od starší úpravy promlčení, a to tak, že do promlčecí doby se nově nebude započítávat

---

⁷ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi (nebo některého jiného trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části nového trestního zákoníku) byla mladší osmnácti let. Promlčecí doba tak začne běžet až od okamžiku, kdy se oběť stane zletilou. Tato změna je reakcí na Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním.

Nový trestní zákoník dále nově kriminalizuje nepřekážení a neoznámení trestného činu obchodování s lidmi, čímž se budu podrobněji zabývat v části věnované zvláštností zapojení veřejnosti a činnosti nevládních neziskových organizací.

2.4 Mezinárodní úprava

Na mezinárodní úrovni se problematika obchodování s lidmi a její právní úprava stávala středem zájmu v průběhu 20. století, kdy již na jeho počátku byly pořádány mezinárodní konference o obchodování se ženami⁸. První mezinárodní úmluva, a to Mezinárodní úmluva o potlačování obchodu s děvčaty, byla přijata 18. května 1904, jednalo se ale zatím spíše jen o smlouvu o policejní spolupráci. Poté následovala stejně nazvaná Mezinárodní úmluva o potlačení obchodu s děvčaty ze dne 4. května 1910 (obě tyto smlouvy byly vyhlášeny pod č. 26/1913 v rakouském říšském zákoníku), dále mimo jiné Mezinárodní úmluva o potírání obchodu se ženami a dětmi ze dne 30. září 1921 (publikována pod č. 123/1924 Sb.) a Mezinárodní úmluva o potírání obchodu se zletilými ženami z 11. října 1933 (publikována pod č. 32/2936 Sb.).

Kromě výše zmíněného Rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie 2002/629/SVV o boji proti obchodování s lidmi, které je pro nás stále ještě závazné, přestože jsou již od roku 2009 vedeny diskuze o přijetí nového rámcového rozhodnutí Rady, které by toto původní rozhodnutí nahradilo⁹, musíme zmínit ještě následující mezinárodní úmluvy, například Úmluvu o otroctví ze dne 25. září 1926 (vyhlášena pod č. 165/1930 Sb.), Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 29 o nucené nebo povinné práci

---

⁸ HOŘÁK, J. Trestný čin obchodování s lidmi v mezinárodní a česko-německém kontextu. *Acta Universitatis Carolinae - IURIDICA*. 2006, 4, s. 49.

⁹ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009. In *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

ze dne 28. června 1930 (v České republice publikována pod č. 506/1990 Sb.), Mezinárodní úmluvu OSN o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob ze dne 2. prosince 1949, ke které Československo přistoupilo dne 14. března 1958, ale nebyla zatím publikována, a další úmluvy, které Česká republika sice podepsala, ale neratifikovala, a to především Úmluvu OSN o boji proti mezinárodní organizované činnosti přijaté v italském Palermu dne 1. prosince 2000, platné od roku 2003, na evropské úrovni pak Úmluvu Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi z roku 2005, platnou od roku 2008. Hlavním argumentem proti ratifikaci zůstávají požadavky výše zmíněných mezinárodních úmluv na implementaci trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu. České republice je také na mezinárodní úrovni často vytýkáno, že tyto smlouvy stále ještě neratifikovala.

Součástí výše zmíněné Úmluvy OSN o boji proti mezinárodní organizované činnosti je Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, který Česká republika na rozdíl od Úmluvy o boji proti mezinárodní organizované činnosti ratifikovala, a to dne 10. prosince 2002. Tento protokol je významný také tím, že obsahuje v čl. 3 první mezinárodně uznávanou definici obchodování s lidmi, která jej vymezuje jako „najíímání, dopravu, transfery, ukrývání nebo přijímání osob pod hrozbou nebo za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, lstí, podvodem, zneužitím pravomoci nebo situace bezbrannosti, nebo za použití, poskytnutí nebo získání peněz nebo prospěchu k získání souhlasu pro osoby ovládané jinou osobou, za účelem vykořisťování. Vykořisťování zahrnuje minimálně vykořisťování jiných osob prostitucí nebo jinými formami sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo službami, otroctvím, nebo praktikami podobnými otroctví, nevolnictví nebo odstraňování orgánů.“ Protokol zdůrazňuje, že souhlas oběti obchodování s lidmi k úmyslnému vykořisťování bude neúčinný tam, kde byl použit některý z výše uvedených prostředků, a dále že najíímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání dítěte pro účely vykořisťování bude považováno za obchodování s lidmi i v případě, že nebude zahrnovat žádný z výše uvedených prostředků, přičemž dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let. Jednotná definice je jedním ze základních předpokladů pro úspěšnou mezinárodní spolupráci a odhalování a stíhání pachatelů této trestné činnosti. Naše definice trestného činu obsažená v novém trestním zákoníku, jak jsem ji již popsala výše, je s touto definicí OSN v souladu, stejně tak i s Rámcovým rozhodnutím

Rady Evropské unie o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii (2004/68/JHA).

V roce 2008 se stala účinnou Úmluva Rady Evropy proti obchodu s lidskými bytostmi ze dne 16. května 2005, kterou Česká republika zatím nepodepsala. Tato úmluva stanovuje jakýsi evropský standart v právní úpravě, problém pro Českou republiku ale představuje opět její požadavek na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob do našeho právního řádu. Úvahy o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob sílily v České republice zejména při přípravě nového trestního zákoníku a přestože tato koncepce byla odmítnuta, návrhy na její zavedení zůstávají, a to i pod tlakem mezinárodních smluv, které k této právní úpravě zavazují a rovněž s přihlédnutím k tomu, že většina členských států Evropské unie již trestní odpovědnost právnických osob ve svých právních řádech zakotvila. Hlavním argumentem pro její zavedení podle některých odborníků zůstává přesvědčení, že zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob by znemožnilo fyzickým osobám vyhnout se trestní odpovědnosti s odůvodněním, že rozhodoval kolektivní orgán právnické osoby¹⁰. Trestněprávní odpovědnost právnických osob je zakotvena i v právních řádech některých států, které sousedí s Českou republikou, například v Polsku nebo Rakousku.

2.5 Pohled do zahraniční právní úpravy (Slovensko, Německo)

Při pohledu do ciziny zjistíme, že právní úprava je skutečně již natolik sjednocena, že se v rámci států Evropské unie ve své podstatě příliš neliší a skutkové podstaty se do značné míry překrývají. V slovenském trestním zákoně č. 300/2005 Zb. z. mě u trestného činu Obchodování s lidmi (v originále „obchodovanie s ľuďmi“) podle ustanovení § 179 zaujaly vyšší trestní sazby, například u základní skutkové podstaty podle ustanovení § 179 odst. 1 je sice horní hranice trestu odnětí svobody také deset let, ale dolní hranice je stanovena ve výši čtyř let, což je dvojnásobek oproti naší úpravě. K formám „donucení“ osoby starší osmnácti let je připojen navíc ještě požadavek omezování osobní svobody nebo uplácení osoby, na kterou je jiná osoba odkázána, k poskytnutí souhlasu.

---

¹⁰ JELÍNEK, J. A KOL. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha : Linde Praha akciová společnost, 2007. s. 87

V Německu není v trestním zákoně upraveno obchodování s lidmi jako jeden trestný čin, ale zvlášť se trestá trestný čin obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování (v originále „Menschenhandel zum Zweck der sexuellen Ausbeutung“) podle ustanovení § 232 a trestný čin obchodu s lidmi za účelem pracovního vykořisťování (v originále „Menschenhandel zum Zweck der Ausbeutung der Arbeitskraft“) podle ustanovení § 233. U obou trestných činů ale vyžaduje německý trestní kodex využití bezbrannosti nebo tísně u oběti, která se nachází v pro ni cizí zemi. U německé úpravy sexuálního vykořisťování je určitá odlišnost dána i tím, že v Německu je prostituce legalizována a úprava „kuplířství“ se tak v trestním kodexu omezila na tzv. vykořisťování prostituce¹¹.

Jiné státy zdůraznily důležitost potírání tohoto druhu kriminality vydáním zvláštních samostatných zákonů, například v Belgii byl dne 13. dubna 1995 přijat Zákon o potlačení obchodu s lidmi a dětské pornografie.

---

¹¹ HOŘÁK, J. Trestný čin obchodování s lidmi v mezinárodní a česko-německém kontextu. *Acta Universitatis Carolinae - IURIDICA*. 2006, 4, s. 58.

3. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÉHO ČINU OBCHODOVÁNÍ S LIDMI

Nejdříve si definujme pojem zásadní pro následující část mé práce, a to metodiku vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů, jež je systémem tvrzení o kriminalistických charakteristikách jednotlivých druhů trestných činů, o jejich stopách a o vyšetřovacích situacích vytvářejících se při jejich vyšetřování a systémem metod, doporučených pro odhalování, vyšetřování a kriminalistickou prevenci trestných činů určitého druhu¹². Odhalování a vyšetřování spojené s trestným činem obchodování s lidmi navíc vykazuje kromě svých charakteristických zvláštností další specifikum, a to ve většině případů podíl více osob na trestné činnosti, tedy orgány činné v trestním řízení musí zohledňovat při svém postupu i metodiku vyšetřování organizované kriminality, kterou se zde ale podrobněji zabývat nebudu, nevyplyne-li mi potřeba tohoto postupu z kontextu. Metodika vyšetřování obchodování s lidmi používá zčásti obdobné postupy jako metodika vyšetřování nelegální migrace a převaděčství, ale oba tyto případy je nutné rozlišovat. Pro názornost uvádím čtyři základní odlišující znaky pašování lidí od obchodu s nimi publikované Alexis A. Aronowitzovou:

1. pašované osoby cestují vždy dobrovolně, obchodované osoby začínají svoji cestu sice často také dobrovolně, ale mohou k ní být přinuceny, případně mohou být dokonce uneseny;
2. obchodované osoby jsou používány a vykořisťovány po delší časové období;
3. existuje vzájemná závislost mezi obchodovanou osobou a organizovanou kriminální skupinou;
4. obchodované osoby jsou vhodné pro vytváření dalších sítí (najímání pro kriminální účely)¹³.

---

¹² MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 409

¹³ ARONOWITZ, Alexis A. Smuggling and trafficking in human beings : The phenomenon, the markets that drive it and the organisations that promote it. *European Journal on Criminal Policy and Research*. 2001, sv. 9, č. 2

Zjednodušeně řečeno, jednoznačným odlišujícím znakem obchodování s lidmi od ilegální migrace je tedy především skutečnost, že kontrakt mezi převaděčem a migrantem končí v okamžiku překročení státních hranic, kdežto u obětí obchodování s lidmi tímto okamžikem naopak vše začíná.

Metodika vyšetřování obchodování s lidmi u nás nemá takovou tradici jako metodiky vyšetřování jiných trestných činů, například vražd. I potřeba jejího rozpracování je pro Českou republiku relativně nová a její počátky jsou spojovány zejména se specifickou migrační situací po roce 1989, protože do té doby u nás problematika obchodování s lidmi existovala téměř jen jako nadbytečné ustanovení trestního zákona. Po roce 1989 však toto ustanovení začalo bohužel nacházet své uplatnění. Od počátku devadesátých let 20. století Česká republika prošla dokonce i určitým vývojem, ze zdrojové a tranzitní země se stala zemí převážně cílovou, ale nezapomínejme, že část případů se odehrává i v rámci vnitřního prostoru České republiky.

Důležitým dokumentem je materiál Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra České republiky Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011)¹⁴, která je již třetím takovýmto materiálem od roku 2003. Jejím obsahem je popis stávající situace v oblasti obchodu s lidmi, přehled aktivit za období let 2005-2007 a zhodnocení úkolů předjímaných Národní strategií boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2005 – 2007)¹⁵, druhou část dokumentu pak tvoří návrhy nových opatření pro následující období, jedním z nich byl například požadavek odstranění částečného překrývání skutkových podstat trestného činu obchodování s lidmi a trestného činu kuplířství, který byl odstraněn novým trestním zákoníkem. Další navrhovaná opatření se pak týkají dalších možných změn právní úpravy, zejména problematického definování pojmu „nucené práce a jiné formy vykořisťování“, zabývají se rovněž možnostmi financování boje s tímto druhem kriminality – upozorňují na oblasti, kam by se mělo

---

¹⁴ Dostupné na: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-03-13]. Obchod s lidmi - Dokumenty. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

¹⁵ Dostupné na: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-03-13]. Obchod s lidmi - Dokumenty. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

zaměřit vyhledávání finančních prostředků na úrovni České republiky (položky „Program sociální prevence a prevence kriminality“ a „Zahraniční rozvojová pomoc“ z kapitoly „Všeobecná pokladní správa“ v rámci státního rozpočtu, vnitřní rozpočty gestorů jednotlivých úkolů) i ze zdrojů Evropské unie (programy „Criminal Justice“ a „Prevention of and Fight against Crime“). Za klíčový bod je pak považována prevence, jejím cílem by mělo být zejména odstranění kriminogenních faktorů, vyšší připravenost odpovědných institucí ale i jednotlivců, pomoc obětem se znovuzácleněním se do společnosti a zabránění tak jejich dalšímu nedobrovolnému nebo i dobrovolnému návratu do kriminálního prostředí. Za velmi povedené považuji vyhotovení Přílohy č. 1 „Rámcová koncepce prevence obchodování s lidmi“, která obsahuje přehled všech aktérů podílejících se na boji s tímto druhem kriminality a rozdělení jejich úkolů. Příloha č. 2 je pak zaměřena na základní mechanismy fungování Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.

Přirozeně se bude postup při vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, nucené práce nebo případů souvisejících s odběrem orgánů v určitých bodech odlišovat. Vzhledem k rozsáhlosti a komplikovanosti celé problematiky se ve své práci zaměřím zejména na metodiku vyšetřování případů sexuálního a pracovního vykořisťování.

3.1 Typová kriminalistická charakteristika a typické způsoby páchaní trestného činu obchodování s lidmi

Naplnění skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi může spočívat v různých aktivitách, přičemž sexuální vykořisťování přestává být výrazně dominující formou, narůstá počet odhalených případů pracovního vykořisťování.

Nejvíce případů obchodování s lidmi v České republice je podle statistik orgánů činných v trestním řízení a poznatků nevládních organizací odhalováno v Severočeském, Západočeském a Jihočeském kraji, pro sexuální vykořisťování jsou typické oblasti u hranic s Německem a Rakouskem, kde dříve převažovaly erotické kluby, jejich počet se ale průběžně snižuje, na rozdíl od případů poskytování privátní prostituce, která zaznamenává i mírný nárůst odůvodnitelný nižšími náklady na její provozování, které

v souvislosti s ekonomickou krizí představují značnou výhodu¹⁶. Nutno zdůraznit, že v naprosté většině případů se jedná o dobrovolně provozovanou prostituci.

3.1.1. Pachatelé

V naprosté většině se jedná o skupinovou kriminalitu. Na území České republiky se vyskytují převážně menší organizované skupiny. Zajímavým trendem je nově častější výskyt skupin, ve kterých figurují osoby více národností nebo etnik¹⁷. Ze statistik vyšetřovaných a stíhaných osob vyplývá, že obchodování s lidmi se dopouštějí nejčastěji muži, v roce 2009 šlo o 27 mužů z celkového počtu 32 stíhaných a vyšetřovaných osob, což odpovídá i dlouhodobějším statistikám. Ale nedá se říct, že podíl žen je zanedbatelný, naopak lehce převyšuje jejich podíl na celkové kriminalitě, a to dlouhodobě u nás i v některých zahraničních zemích. Jako důvod se uvádí mimo jiné to, že oběti se samy stanou spolupachatelkami.

V rámci skupiny dochází k rozdělení rolí, bývá zde přítomna osoba vyhledávající potencionální oběti („típař“), osoba lákající podvodným jednáním oběti a najímající je, například budoucí oběti sexuálního vykořisťování přislíbí práci servírky či uklízečky v zahraničí („náborář“), osoba dopravující oběti do cílového státu („dopravce“), osoba, která hlídá, donucuje a vybírá zisk obětí trestného činu („pasák“), osoba obstarávající doklady potřebné k překročení hranic nebo k vykonávání práce („padělatel“), vlastníci prostor, kteří za provizi zapůjčí byt k provozování prostituce („poskytovatelé klíčů“), osoby obstarávající klienty („naháněči“). Jedna osoba těchto rolí může vykonávat více nebo naopak se ne všechny z uvedených rolí v konkrétním případě uplatní.

3.1.2 Náborování obětí

Osoby „típaře“ a „náboráře“ rozlišujeme běžně trojího typu podle způsobu prvního kontaktu s obětí:

---

¹⁶ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

¹⁷ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

1. **Osoby oběti známé z bližšího okolí.** Tento případ se dá považovat za nejčastější. Někdy jsou těmito pachateli dokonce osoby nacházející se v příbuzenském vztahu k oběti, a to zejména u obětí ze zemí s odlišnou kulturou. I mezi případy obětí pocházejících z České republiky se však setkáme s tím, že pachatelem nebo jedním z pachatelů je partner oběti nebo rodinný přítel.

2. **Osoby, které s potenciálními oběťmi navazují první kontakt neformálním způsobem,** například na diskotékách nebo v barech.

3. **Tzv. agentury práce.** Zde již pachatelé prokazují značný stupeň konspirativnosti a organizovanosti, často s obětí dokonce sepisují pracovní smlouvu, která je však buď podle platného práva neplatná, neupravuje všechny pracovní podmínky nebo uvádí jiné pracovní podmínky, než v jakých je pak oběť ve skutečnosti ve státě určení nucena pracovat.

4. **U případů sexuálního vykořisťování osoby zaměřující se na vyhledávání žen a dívek, které již prostituci provozují.** Tyto osoby působí zejména u mezinárodních zločineckých organizací.

Oběti se tedy ocitají v různém postavení, od kterého se odvíjí i různý stupeň jejich omezení pachatelem, zejména v pohybu, a s tím související možnost oběti dostat se z nebezpečné situace vlastními silami. Pro názornost uvádím typologii vývoje situace oběti Ivany Trávníčkové:

1. Jednání pachatele probíhá zpočátku se souhlasem oběti, který ale nezahrnuje souhlas s neutěšenými „pracovními“ podmínkami.

2. Jednání probíhá bez souhlasu oběti, ale na začátku hrála roli její sociální naivita, oběť například odpovídala na inzeráty nabízející atraktivní místo v zahraničí, na falešné seznamovací inzeráty.

3. Oběti jsou dopraveny do ciziny nebo z ciziny a jsou handicapovány neznalostí jazyka a cizího prostředí, je jim znemožněn volný pohyb¹⁸.

Lépe vystihující situaci mi ale přijde typologie uváděná Alexis A. Aronowitzovou, zabývající se ovšem pouze obchodováním s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, podle níž existují naopak tyto čtyři základní typy situací, v nichž se oběti obchodování s lidmi nachází:

---

¹⁸ TRÁVNÍČKOVÁ, I. *Prostituce jako jedna z možných aktivit organizovaného zločinu*, Praha : IKSP, 1995, s. 55

1. naprosté donucení v případech, kdy byly oběti uneseny;
2. osoby, které byly podvedeny tak, že jim byla přislíbena práce v rámci legální ekonomiky, aby později zjistily, že jsou přinuceny k sexuálnímu otroctví;
3. osoby, které byly podvedeny polopravdivými sliby o práci v "zábavním průmyslu" nebo jako tanečnice či striptérky;
4. ženy, které před svým odjezdem ze země původu věděly, že budou pracovat jako prostitutky, ale netušily, v jakém rozsahu budou ponižovány, uvrhnuty do dluhů, kontrolovány a vykořisťovány¹⁹.

Jako zvláštní kategorii bych v případě tohoto dělení doplnila snad ještě specifickou kategorií obětí mladších osmnácti let, kdy k naplnění skutkové podstaty není nezbytná žádná forma donucení.

Ještě zmíním poslední způsob typologie uváděný Mariánem Kolenčíkem, který je zaměřený opět pouze na oběti sexuálního vykořisťování a třídí oběti do těchto tří základních kategorií:

1. Nejpočetnější kategorií jsou oběti, které odešly do zahraničí s vědomím, že se budou prostituovat, aniž by věděly, za jakých podmínek budou nuceny tuto práci vykonávat. To znamená ženy, které prostituovaly, nadále takovou práci odmítají, ale jsou k ní nuceny a nemohou se vrátit zpět do země původu.

2. Oběti, které přijaly práci velmi blízkou prostituci a tušily, že se jednou ocitnou v situaci, kdy budou muset prodávat svoje tělo – například striptýzové tanečnice, masérky v erotických klubech nebo číšnice v "klubech lásky".

3. Oběti, které vůbec netušily a ani neodjížděly do ciziny s cílem se prostituovat, ale byly k tomu později donuceny, přičemž původně jim byla přislíbena práce au-pair, modelky nebo servírky. V extrémních případech může jít o osoby unesené přímo na ulici²⁰.

---

¹⁹ ARONOWITZ, Alexis A. Smuggling and trafficking in human beings : The phenomenon, the markets that drive it and the organisations that promote it. *European Journal on Criminal Policy and Research*. 2001, sv. 9, č. 2

²⁰ KOLENČÍK, M. *Svet nepoznanej reality : História a súčasnosť prostitúcie*. Žilina : L.A.X. media pre ÚCPP DAFNÉ, 2000. s. 79

3.1.3 Typické způsoby páchání

V představách laických osob bývá obchodování s lidmi, zejména staršími osmnácti let, často automaticky spojováno s použitím fyzického násilí na obětech. V posledních letech se ale situace a prostředky donucení používané pachateli k nátlaku na oběti změnil. Případy obchodování s lidmi začínají většinou nabídkou pracovní příležitosti pracovní agenturou nebo méně formálním způsobem osobou z okolí oběti, které osoba důvěřuje, nejsou výjimečné případy podvodného jednání nebo přinucení vlastním příbuzným. Většinou se jedná o nabídku práce v zahraničí nebo ve velkoměstě a oběti na tuto nabídku přistupují na začátku dobrovolně. Pracovní smlouva buď není uzavřena vůbec nebo je neúplná či plná nejasností, kdy by bylo možné ji podle práva označit za neplatnou, to ale oběti bez hlubších znalostí právní úpravy, navíc té v cizím státě, často netuší a cítí se touto smlouvou vázány i za stále se stupňující nevýhodnosti podmínek, které nahrazují ty původně písemně nebo ústně smluvené. To, že budou vykonávat jinou práci nebo za úplně jiných podmínek se tito lidé dozvědí až na místě výkonu práce, tedy často až po příjezdu do cizího státu.

V současné době tedy pachatelé používají spíše metody psychického násilí, například vyhrožování týkající se bezpečnosti oběti nebo její rodiny, snaží se u obětí o vznik závislosti nebo alespoň vyvolání jejího pocitu. Psychické závislosti lze dosáhnout nejnanežněji u obětí neznajících jazyk a právní předpisy země pobytu, a to odebráním všech osobních dokladů, navozením pocitu oběti, že to ona podle místního práva vykonává trestnou činnost a bude při odhalení přísně potrestána, vynucováním plnění pracovní smlouvy. Pachatelé využívají finanční závislosti obětí nevyplácením mzdy nebo jen její velmi malé části, vytvářením dalších dluhů a přirůstání úroků k dluhům za zprostředkování cesty do zahraničí (například za zařízení víz), ubytování a stravu. Češky nalákané podvodně do zahraničí předem často nic neplatí, na místě se však po nich vyžaduje splácení rychle narůstajícího dluhu s argumentací, že až si svůj dluh „odpracují“, budou volné. K násilí se pachatelé tohoto trestného činu většinou uchylují až tehdy, když se oběť vzpírá, nebo ji v takovém případě pachatel prodá dál. Někdy k dalšímu prodeji oběti dojde i z důvodu její nerentability, například není-li již zájem o prostitutku, prodá ji pachatel jako domácí uklízečku-otrokyni. Z dostupné kazuistiky usuzují, že k násilí na obětech dochází spíše u méně organizovaných skupin, kam spadají

většinou i skupiny, kde se vyskytují vztahy mezi oběťmi a pachateli určité intenzity, zejména příbuzenské nebo partnerské.

Oběťmi na území České republiky jsou většinou cizinci. Vždyť nejlépe manipulovatelná a pachatelem ovladatelná je přirozeně osoba, která je umístěná v cizím státě, s malou orientací v cizím prostředí, většinou bez znalosti místního jazyka, bez dokladů a někdy i bez povolení k pobytu. Nejvíce obětí z cizích států identifikovaných na území České republiky pochází v případech sexuálního vykořisťování z Ruské federace, Slovenska a Ukrajiny, ale i Nigérie či Vietnamu. V případech pracovního vykořisťování se pak jedná zejména o osoby z bývalého Sovětského svazu, Rumunska, Bulharska, Vietnamu, Indie, Číny, Mongolska a dalších asijských zemí²¹. Zdrojovými zeměmi jsou tedy převážně země s nižší životní úrovní než Česká republika. Připomínám ale, že oficiální údaje nezohledňují latentní kriminalitu, zejména obchodování s lidmi v rámci vietnamské komunity je téměř neodhalitelné z důvodu nepropustnosti této komunity, prostituování dívek dále jen vietnamským klientům atd. Navíc policistů příslušejících k menšinám je stále minimální množství, a pokud pracuje na oddělení zabývajícím se obchodováním s lidmi jen jeden příslušník vietnamské komunity, brzy ztratí schopnost účastnit se dalších operací, jejichž součástí by bylo zakrytí jeho skutečné identity a příslušnosti k Policii České republiky.

Zaznamenány byly i případy obchodování s lidmi, kdy oběti byly české národnosti a bylo s nimi obchodováno v rámci České republiky nebo do ciziny. Cílovými zeměmi pro obchod s českými občany jsou zejména členské země Evropské unie s vyspělejší životní úrovní, zejména Německo, Rakousko, Itálie, Španělsko, Nizozemí, ale i Švýcarsko a Spojené státy americké. V roce 2009 byl zjištěn případ české občanky dopravené do Srbska, přestože by se dalo předpokládat, že cílovou zemí budou spíše ekonomicky vyspělejší země. V rámci České republiky jsou oběti nejčastěji vyhledávány v oblastech s vysokou nezaměstnaností a u případů sexuálního vykořisťování v městech s vyšším cizineckým ruchem spojeným s vyšší poptávkou po sexuálních službách – jako nejrizikovější oblasti jsou uváděny severní Čechy a pohraničí západních Čech, jižní a severní Morava a hlavní město Praha, přičemž jsou vytipovávány osoby nacházející se

---

²¹ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

v obtížných životních situacích, jsou nezaměstnané nebo nespokojené se svým výdělkem, mající naléhavé finanční problémy, častým cílem jsou osoby již provozující prostituci.

3.1.4 Oběti

Nejdříve si krátce vymezíme pojem oběť. Ten je totiž v kriminalistice podobně jako v kriminologii vykládán odlišně než pojem poškozeného v trestním právu.

Podle ustanovení § 43 TŘ je poškozeným osoba, jíž bylo trestným činem ublíženo na zdraví nebo způsobena majetková či materiální újma, tedy oběti trestného činu obchodování s lidmi, kteří tuto definici bez pochyb naplňují, budou mít v trestním řízení práva poškozené osoby – mohou například činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů či zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a zejména vyjádřit se k věci před skončením řízení.

Naopak v kriminalistice je vymezení pojmu „oběť“ užší. Obětí může být pouze fyzická osoba, která utrpěla v souvislosti se spácháním trestného činu újmu na životě, na zdraví, na majetku, na cti nebo na jiných subjektivních právech²². Obdobnou definici najdeme i v kriminologickém pojetí oběti u Novotného²³.

Vědou zabývající se přímo obětí trestného činu, je viktimologie. Z kriminalistického pohledu nás většinou zajímá ve vztahu k oběti několik otázek:

1. Podíl oběti na vzniku predeliktní situace. Tato oblast je sice především předmětem kriminologického zkoumání, ale také kriminalistika si zde dokáže pro sebe najít relevantní a užitečné poznatky. Je problematickou otázkou, zda existuje tzv. typická oběť obchodování s lidmi, ale lze bezesporu konstatovat v rámci populace vyšší rozdíly viktimnosti, tedy disponovanosti jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu²⁴, než například u trestného činu krádeže, kde oběti jsou velmi různorodé, protože jejich osobní charakteristiky hrají v případech krádeže téměř nulovou roli. Vysledování charakteristických vlastností nebo okolností v životě oběti, které ovlivňují její viktimnost, je důležité zejména pro preventivní působení a vyhledávání ohrožených osob.

---

²² MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné. Praha : C. H. Beck, 2004. s.66

²³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2008. s. 150

²⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2008. s. 152

Významným zdrojem poznatků pro nás mohou být statistiky, a to zejména policejní, ale odborníci často u trestného činu obchodování s lidmi označují vypovídací hodnotu kriminální statistik za téměř nulovou z důvodu vysoké latence. Například z policejních statistik zjistíme, že v roce 2008 bylo identifikováno celkem 119 obětí na základě ustanovení § 232a sTZ, zatímco v roce 2009 identifikovala policie „pouze“ 42 obětí. Přesto si nikdo neodvážá tvrdit, že se výskyt této trestné činnosti téměř třikrát zmenšil, statistiky nám tedy spíše vypovídají o tom, jak se v kterém roce dařilo policii tuto trestnou činnost odhalovat. Stejně tak z těchto statistik lze vyvodit jen určitá vodítka k vytvoření typového modelu oběti obchodování s lidmi.

Obětí sexuálního vykořisťování bývají v naprosté většině ženy, u pracovního vykořisťování záleží na pracovním zařazení oběti, ženy bývají častěji umístěny do textilního průmyslu, muži do zemědělství nebo stavebního průmyslu. Vykořisťování dětí probíhá nejčastěji nucením k prostituci nebo k žebrotě²⁵. Věk obětí sexuálního vykořisťování jen výjimečně přesáhne hranici 30 let, zatímco u pracovního vykořisťování oběti starší 30 let převažují nad těmi mladšími. Nejohroženější skupinou jsou osoby bez rodinného zázemí, proto je prevence směřována na děti a mladistvé nacházející se v dětských domovech a výchovných ústavech, obětí se ale může stát i studentka vysoké školy vybavená jazykovými znalostmi, která chce jen využít možnosti přivýdělnku spojeného s cestováním v cizím státě.

Stejně jako oběti sexuálního vykořisťování, tak i oběti pracovního vykořisťování se ocitají většinou na začátku ve špatné finanční situaci a s finančními závazky, které chtějí právě přijetím nabídky lukrativní práce v cizině vyřešit. Často se ale naopak dostávají do skutečné dluhové pasti, kdy jsou po nich vymáhány různé platby za zprostředkování práce, cestu do ciziny, ubytování a stravu. A tyto dluhy, které vznikají často bez skutečného zákonem uznaného důvodu, jsou pak oběti nuceny splácet tím, že odvádí většinu své mzdy vykořisťovateli. Co se týče cizinců, obchodované a obchodem s lidmi nejvíce ohrožené osoby jsou zejména lidé s jiným než trvalým pobytem na území České republiky. Jako nejohroženější potenciální oběti sexuálního vykořisťování bývají

---

²⁵ CEJP, M.; KARABEC, Z.; SCHEINOST, M. Obchodování s lidmi - naléhavý celosvětový problém. *Kriminalistika*. 2006, 3, s. 160

uváděny migrantky z jiných postkomunistických zemí, kde je ekonomická a politická situace méně stabilní než v České republice²⁶.

Chování oběti před spácháním trestného činu ovlivňuje i její pozdější chování, například již dříve prostituující žena se bude obávat, že pro policejní orgány nebude dostatečně důvěryhodná, a proto se ani nepokusí pomoc těchto orgánů vyhledat.

2. Vztah mezi obětí a pachatelem. Často se vyskytují i u tohoto trestného činu případy, kdy vztah mezi pachatelem a obětí existoval ještě dříve, než k trestnému činu došlo. Právě z tohoto vztahu mnohdy pachatel těží, zejména plní-li funkci tupaře a náboráře. Například v jihoasijských státech dochází často k vytipování a náborování dívek jejich vlastními příbuznými, přičemž tyto dívky jsou následně předány do rukou větší organizace, která je distribuuje dále. Vztah oběti a pachatele ovlivňuje i ochotu oběti poskytovat svědectví v neprospěch pachatele. Oběť v takovémto případě někdy buď od začátku nespolupracuje nebo svůj čin nejdříve policejnímu orgánu oznámí, a le poté si vše rozmyslí a své oznámení chce vzít zpět nebo mění výpověď v průběhu dalšího řízení. V případě příbuzenského vztahu pachatele a oběti nemusí jít jen o samotný vztah k pachateli, ale i o pocit odpovědnosti nebo tlaku rodiny. Avšak i při absenci příbuzenského či jiného predeliktního vztahu bývají pocity oběti vůči pachateli velmi různorodé až rozporuplné, od bagatelizace, rezignace až po nenávist a touhu po pomstě, což je nutné si uvědomit při přijímání výpovědi oběti a hodnocení její pravdivosti.

3. Podíl oběti na vzniku stop. Zde rozlišujeme aktivní podílení se oběti na vzniku stop, kdy oběť sama tyto stopy vytváří, například v místě, kde byla násilím držena, zanechá daktyloskopické stopy, a pasivní úlohu oběti, kdy je sama nositelem stop – to platí zejména v případech, kdy je vůči oběti užíváno násilí a tak se různé stopy nalézají přímo na těle oběti nebo na jejím oděvu. Nejvýznamnější budou samozřejmě stopy ve vědomí oběti a svědků.

4. Podíl oběti na oznamování a vyšetřování trestného činu. Touto problematikou se zabývám podrobněji v podkapitolách věnovaných zvláštnostem podnětů k vyšetřování a zvláštnostem počátečních a následných úkonů.

---

²⁶ MACHÁČKOVÁ, R.; TRÁVNÍČKOVÁ, I. Obchodování se ženami v českém kontextu. *Kriminalistika*. 2002, 4, s. 262

3.2 Typické vyšetřovací situace

Typická vyšetřovací situace, tj. stav, v němž se nalézá vyšetřování trestného činu v určitém časovém okamžiku²⁷, bývá na počátku odvislá od způsobu jeho zjištění. Většina případů tohoto trestného činu bývá odhalena vlastní operativní činností složek Policie České republiky, zejména Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. V těchto případech bývá důkazní situace velmi dobrá, protože pokud si pachatelé nejsou svého odhalení vědomi, probíhá dlouhodobější monitorování, po němž lze s větší jistotou předpokládat, že se trestný čin skutečně stal a známa je zpravidla i totožnost pachatele. Sama jsem nahlédla do spisu případu, kdy fáze před zahájením trestního stíhání trvala déle než jeden rok, fáze po zahájení trestního stíhání do podání obžaloby k soudu pak stejnou dobu.

Horší situace ve smyslu malého množství dostupných informací bude po anonymním oznámení, kdy budou policejní orgány moci vycházet většinou pouze z velmi kusých informací, které nebude snadné verifikovat. Při oznámení konkrétní osobou je situace usnadněna tím, že lze tuto osobu vyslechnout - může se jednat o klienta, náhodného svědka, ale především o oběť.

Většinou se v průběhu vyšetřování vyjasní, proti komu směřovat další vyšetřování jako pravděpodobnému pachateli, zejména po výslechu oběti nebo jiného oznamovatele, problematické bývá odhalení napojení na širší část organizované skupiny, která se na konkrétním činu přímo nepodílela, ale podílela se například na legalizaci zisku. V případech přeshraniční kriminality může dojít k situaci, kdy budou naše orgány požádány o spolupráci při zjišťování okolností konkrétního případu, případně jim bude prověřování nebo již zahájené trestní stíhání předáno. Pak konkrétní vyšetřovací situace závisí na stavu trestního řízení v době jeho předání, a tedy na postupu odvedeném zahraničním partnerským policejním orgánem.

I přes velkou variabilitu možných vyšetřovacích situací, uvedme si tyto tři nejtypičtější v případě, že je známa oběť i pravděpodobný pachatel:

1) **Existuje podezření, že se jedná o případ trestného činu obchodování s lidmi, ale pachatel i oběť odmítají vypovídat.** Jedná se o případy, kdy podezření na

---

²⁷ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 99

trestnou činnost vzniklo vlastní aktivní operativní činností policejních orgánů nebo oznámením třetích osob. Pokud oběť odmítá vypovídat, je třeba ji motivovat, ukázat jí i jiné možnosti uspořádání svého budoucího života, a to nejlépe přesvědčením oběti, aby kontaktovala pro začátek alespoň nevládní organizaci a vše si v klidu rozmyslela. Tzv. hráz mlčení je nutné zkoušet prolomit také u svědků, v jednom případě byla svědkem například prostitutka, která byla zcela dobrovolně umístěná v erotickém klubu vedeném skupinou kuplířů ve skupině dalších prostituujících osob, z nichž jedna byla mladší osmnácti let, a jednalo se tedy v jejím případě o případ trestného činu obchodování s lidmi.

2) Oběť sama podá oznámení a spolupracuje při vyšetřování, pachatel se nedoznává. Tato situace je již důkazně příznivější, ale policejní orgán by se měl snažit od oběti získat všechny potřebné informace vedoucí k získání i dalších důkazů co nejdříve, protože není výjimkou, že oběť si svoji výpověď rozmyslí a vrátí se zpět do prostředí, kde byla vykořisťována, nebo do země původu v případě oběti - cizince.

3) Oběť spolupracuje při vyšetřování a vypovídá, pachatel je znám a trestnou činnost nepopírá. Tyto případy jsou sice méně časté, ale ne úplně vyloučené. Protože trestná činnost bude v naprosté většině případů páchána větší skupinou pachatelů, je možné, že některý z nich bude vypovídat, zejména proto, aby si pro sebe zajistil výhodnější postavení před soudem. Takové svědectví může mít vysokou informační hodnotu pro rozkrytí vzájemných vazeb ve skupině pachatelů. Oběť a další svědci sice často dodávají poznatky k okolnostem konkrétního případu, ale většinou neznají vazby pachatelů na další členy organizované skupiny.

3.3 Typické stopy

Spáchání tohoto trestného činu předpokládá kontakt oběti s pachatelem o různé intenzitě, typickou stopou budou tedy stopy ve vědomí. Obecně v případech organizované kriminality bývá pro trestní řízení k dispozici většinou minimum stop, proto je zásadní vytěžit co nejvíce informací od osob, v jejichž vědomí se stopy nachází. Na rozdíl od případů znásilnění a dalších sexuálních trestných činů lze předpokládat, že nositele paměťových stop nebudou pouze oběti, ale i další osoby. Můžeme tedy rozlišit následující typy osob schopných přispět k objasnění okolností případu:

1. osoby, které se na trestné činnosti aktivně podílely;

2. oběti;
3. ostatní svědci.

Svědky mohou být například zákazníci osob nucených k prostituci nebo osoby jiným způsobem zúčastněné, které se ale na páchaní trestné činnosti vědomě nepodílely - například taxikář, barman v erotickém klubu, prostitutka provozující tuto činnost na rozdíl od jiných dívek v podniku dobrovolně. Svědky mohou být i státem pověřené osoby, které tuto protiprávní činnost aktivně vyhledávají. Do této skupiny patří zejména příslušníci Policie České republiky nebo inspektoři Úřadu práce.

Materiální stopy v případech obchodování s lidmi mohou být zejména:

- biologické – sperma, krev, vlasy nebo tkáň;
- na těle oběti – tyto stopy budou zásadní při prokazování odběru tkáň nebo orgánu nebo při prokazování, že pachatel užil vůči oběti fyzického násilí;
- listinné - například zfalšované doklady;
- věcné - mobilní telefony, oblečení, auta upravená k utajenému převozu osob přes hranice;
- v některých případech budou relevantní i daktyloskopické stopy.

3.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Mezi zvláštnosti předmětu vyšetřování patří mimo jiné objasňování okolností prvního kontaktu oběti s pachatelem, zda bylo při jejím náboremání použito násilí, lsti nebo jiného zákonem předpokládaného způsobu manipulace s obětí, zda oběť kladla v průběhu pachatelova jednání odpor, jaké jsou následky činu na oběti. V některých případech bude zkoumáno, zda pachatel věděl, že oběť je mladší osmnácti let. Vyšetřovatelé se zaměří na vyhledávání případných svědků. Složitou otázkou bude i řešení způsobilosti oběti k zařazení do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, zejména splnění podmínek pro vstup a setrvání v něm. Někdy bude nutné prošetřit skutečnosti pro zhodnocení, zda bude nutné utajení identity a podoby svědka nebo dokonce ochrana podle zvláštního zákona.

Při objasňování by se vyšetřovatelé neměli zaměřit pouze na okolnosti konkrétního činu, ale uvažovat v širších souvislostech, tedy i zda pachatelé nejsou napojeni na širší organizovanou skupinu, případně pak rozkrývat vzájemné vazby odhalováním vzájemných kontaktů, například prověřením vzájemné komunikace přes

mobilní telefony s dalšími podezřelými osobami, s čímž souvisí i obstarávání materiálů, které musí směřovat k odhalení a usvědčení celé zločinecké organizace. Vyšetřování tedy bude směřovat k rozkrytí složení a struktury zločinecké organizace, k identifikaci jejích členů, jejich funkcí a postavení v rámci organizace, zda organizace dosahuje zisku a pokud ano, mělo by následovat zajištění bankovních účtů a prověření metod použitých zločineckou organizací k legalizaci tohoto zisku. Na objasňování mezinárodních souvislostí se kromě kriminální policie budou podílet i další subjekty, naše zpravodajské služby nebo na dožádání i zahraniční policejní orgány.

Samozřejmě budou prověřovány všechny skutečnosti podmiňující naplnění nejen základní skutkové podstaty, ale i těch kvalifikovaných, tedy například trestným činem zapříčiněné následky na oběti, zda došlo ke způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti, zda pachatelé získali majetkový prospěch značného nebo velkého rozsahu.

Zde bych ráda zdůraznila jeden problém, a to zjištění věku potencionální oběti. Zejména u případů sexuálního vykořisťování mívají policisté značný problém u „obětí“, u kterých nelze přesně určit věk, ač svým vzezřením působí dojmem osoby mladší osmnácti let. To působí značné problémy v situaci, kdy „oběť“ vykonává prostituci bez zjevných známek donucení a její věk tedy bude rozhodující pro určení, zda došlo k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi podle ustanovení § 168 odst. 1 písm. a) nTZ nebo půjde o trestný čin kuplířství podle ustanovení § 189 odst. 1 nTZ. Problematické bude vyřešit tuto otázku zejména při provádění vlastního aktivního prověření vytipovaných podniků spojených s poskytováním sexuálních služeb nebo ve fázi přípravného řízení, kdy orgány činné v trestním řízení zatím prošetřují okolnosti nasvědčující spáchání trestného činu a vyhledávají důkazní prostředky, aniž by o tom prověřované osoby zatím uvědomily, takže kontaktovat „oběť“ nebo nechat provést její lékařskou prohlídku by bylo krajně rizikové, protože tím by byl zmařen další průběh šetření a mohla by být ohrožena rovněž bezpečnost této osoby. Část expertů se navíc domnívá, že obchodníci s lidmi využívají k ztížení vypátrání obětí i změnu identity obětí spojenou se změnou jejich identifikačních dokladů, osobně se domnívám, že této možnosti využijí zvláště u osob mladších osmnácti let, přičemž v nových dokumentech této osoby se nezmění jen jméno nebo země původu, ale i jejich věk. Při své stáži u soudu jsem se setkala s případem, kdy mezinárodní organizovaná skupina kuplířů po dvou letech policejní práce měla být obžalována a usvědčena jak

z trestného činu kuplířství, tak v jednom případě i z trestného činu obchodování s lidmi. Podstata naplnění skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi měla spočívat v tom, že oběť byla do České republiky dopravena a zlákána k provozování prostituce ve věku šestnácti let, přičemž této skutečnosti nasvědčovaly odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu mezi obviněnými a také výslech jednoho z obviněných. Doklady oběti svědčící o věku starším osmnácti let byly během vyšetřování shledány jako zfalšované, ale pravé osobní dokumenty domněle mladistvé oběti nebyly k dispozici. Při pochybnostech o nesouhlasu udávaného a skutečného věku oběti lze nechat zjistit skutečný biologický věk osoby vyšetřením u specializovaného rentgenologa podle stupně zrání kostí ruky. Naplnění skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi však v tomto případě podle tehdy účinného ustanovení § 232a odst. 1 písm. a) sTZ označil soud prvního stupně za neprokázané, protože nebylo možné lékařsky ověřit věk prostituující osoby, která byla po zahájení trestního stíhání přesunuta do zahraničí na dosud neznámé místo k dalšímu provozování prostituce. Naopak se vyskytly případy, kdy dětem byly pozměněny matriční doklady uvedením nižšího věku, aby mohly vycestovat do České republiky za účelem sloučení rodiny, přičemž někdy jsou měněny v dokladech i další osobní údaje nebo jména rodičů, aby dítě mohlo ze země vycestovat i s nepřibuznou osobou.

3.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování

Je důležité uvědomit si, že většina případů této činnosti zůstává neodhalena, přičemž hlavním důvodem je neochota nebo znemožnění možnosti oběti trestný čin oznámit a v trestním řízení svědčit proti pachateli. Trestný čin obchodování s lidmi totiž patří bohužel mezi ty trestné činy, které jsou bez alespoň počáteční účasti oběti ve většině případů odsouzeny k latenci. Od typu počátečního podnětu se poté odvíjí i důkazní situace a možnost obstarávání dalších důkazů, tedy záleží, zda prvotním podnětem je trestní oznámení konkrétní osoby nebo jde pouze o anonymní informaci, či podezření na trestnou činnost vyplyne z vlastního šetření policejních orgánů.

3.5.1 Role oběti při oznamování trestných činů

Představme si poškozeného, který byl obětí loupežného přepadení. Ač se zřejmě jednalo o traumatizující zkušenost, přesto poškozený – není-li zastrašován ze strany pachatele – často orgány činné v trestním řízení sám uvědomí, má zájem na potrestání

pachatelů. Oběť obchodování s lidmi by si také většinou jistě přála spravedlivý trest pro pachatele, ale ještě větší zájem má na své další bezpečné existenci. Motivy pro nepodání oznámení mohou být velmi rozmanité:

- v mnoha případech se oběť nachází na našem území nelegálně a navíc jí byly odebrány osobní doklady;
- oběť sama se dopustila kriminálního jednání, které by během vyšetřování mohlo vyjít najevo, například nelegálního překročení státních hranic;
- špatné zkušenosti oběti se státními orgány ve své domovské zemi nebo obecně negativní vztah oběti k orgánům činným v trestním řízení;
- nedůvěra oběti ve schopnosti orgánů činných v trestní řízení, respektive přesvědčení, že policie nic nevyřeší, a to buď z důvodu její neschopnosti nebo zkorumpovanosti, a i kdyby byl pachatel odhalen, bude mu v řízení před soudem uložen stejně jen směšně nízký trest;
- strach z odplaty pachatele vůči oběti nebo její rodině;
- zkrácené právní povědomí, kdy se oběť domnívá, že je zavázána pracovat pracovní smlouvou, ač ta je podle platného práva většinou zcela neplatná nebo nelze na jejím základě vyžadovat od oběti chování nebo práci v podmínkách v rozporu se zákonem;
- oběť je přesvědčena, že je povinna splácet fiktivní dluhy;
- někdy si oběť dokonce ani neuvědomí, že je obětí trestného činu, což platí zejména pro cizince ze zemí s odlišnou kulturou;
- u některých případů otroctví, sexuálního a pracovního vykořisťování je obětem fyzicky znemožněno vyhledat jakoukoliv pomoc a tedy i trestný čin oznámit.

Případů, kdy prvotní podnět pochází od oběti, je stále - vzhledem k předpokládanému skutečnému výskytu této trestné činnosti – velmi málo, je třeba proto oběti aktivně vyhledávat a zvyšovat povědomí o možnostech ochrany a pomoci těmto osobám. Trestní oznámení bývají motivována různě, některým obětem se obrácení se na orgány činné v trestním řízení zdá jako jediná možnost úniku z bezvýchodné situace, zejména jeví-li se oběti útěk od dosavadního pachatele bez pomoci dalších osob jako nemožný, v jiném případě je hlavním cílem oběti pomsta pachateli za jí způsobené

příkoří. I toho si musí být orgány činné v trestním řízení vědomy při posuzování hodnověrnosti výpovědi oběti.

Při jednání s obětí při oznamování trestného činu musí orgány činné v trestním řízení nahlížet na tuto osobu ze dvou základních úhlů – jako na svědka, který může významně přispět k objasnění všech skutkových okolností a kterého je třeba motivovat k výpovědi a v zájmu zjištění objektivní pravdy je třeba objasnit i jeho případný podíl na skutečnostech, které jsou předmětem objasňování a vyšetřování, ale zároveň i jako na skutečnou oběť trestného činu, u které je třeba se vyvarovat vyvolání tzv. sekundární viktimizace. Sekundární viktimizací je označována situace, jestliže je oběti po ukončeném trestném činu způsobena další újma²⁸. Tato následná újma již bezprostředně nesouvisí s konáním pachatele. Jejím původcem může být nejen pachatel a sociální prostředí oběti, ale i orgány činné v trestním řízení a tomu je nutné předcházet. Příčinou sekundární viktimizace může být zejména projevení nezájmu vyslyšající osobou vůči skutečnostem tvrzeným obětí, bagatelizace situace oběti, podsouvání přesvědčení sexuálně vykořisťované ženě, že se i dříve živila prostitucí a tedy si za vzniklou situaci mohla sama, nebo vyčítání naivity oběti a tedy opět zdůrazňování jejího podílu na vzniku kriminogenní situace, projevy špatně skrývaného opovržení vůči vyslychané osobě, ať už z důvodu jejího povolání nebo země původu.

Pro kontakt s obětí obchodování s lidmi doporučuji použít doporučení Mgr. Petry Vitoušové z Bílého kruhu bezpečí pro jednání s oběťmi domácího násilí, zejména:

- Naslouchat, ptát se a projevovat důvěru vůči skutečnostem tvrzeným obětí. Realita je často mnohem horší.
- Motivovat ohroženou osobu k aktivitě použitím tzv. zlatých vět: „Nikdo nemá právo vás ponižovat a ohrožovat. Zasloužíte si jiný život.“
- Doporučit kontaktní místa pomáhajících organizací v okolí bydliště oběti včetně azylových domů²⁹.

Riziko vážných psychických následků pak pro oběť představuje policista, který jí při podávání oznámení bude dávat najevo své podezření, že si celou záležitost vymyslela. Toto chování policisty je nepřijatelné při přijímání trestních oznámení

---

²⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2008. s. 159

²⁹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů : Příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada Publishing, a.s, 2007. s. 110

týkajících se všech trestných činů, ale u případů obchodování s lidmi je nutné projevit k oběti co nejcitlivější přístup. Je možné, že postupně během šetření vzniknou o pravdivosti výpovědi „oběti“ pochybnosti, pak je nutné vyšetřovací verzi o inscenaci prověřit, ovšem před oznamovatelem ji lze vyslovit až při vysokém stupni podezření a zveřejnit před třetími osobami až při naprosté jistotě³⁰. To však zároveň neznamená, že výpověď oběti přijímá orgán činný v trestním řízení jako fakt, svědeckou výpověď oběti je třeba hodnotit jako každý jiný důkaz. I oběť může mít své specifické důvody k více či méně lživé výpovědi. Může například ve své výpovědi snižovat podíl své viny na vzniku celé situace, svoji počáteční naivitu při vycestování za prací do zahraničí s téměř neznámou osobou zakryje ve své výpovědi smyšleným násilným chováním pachatele nebo s úmyslem ještě více přitížit pachateli popisuje jinak skutkový děj a zveličuje újmu, kterou utrpěla, aniž by si uvědomila, že při odhalení pravdy u soudu pak může být zpochybněna pravdivost celé její výpovědi, a tedy i oběti skutečně způsobená újma může zůstat nepotrestána. Oběti mají tendenci zatajovat skutečnosti, které by jim přitížily, jsou si vědomy, že nelegálním dobrovolným překročením hranic nebo spoluprací při padělání osobních dokumentů se spolupodílely na spáchání trestného činu, snaží se minimalizovat svoji vinu a svádějí tyto aktivity zcela na pachatele. Vyslýchající musí být dostatečně zkušený, aby odhalil zkreslování skutečnosti poškozenou osobou.

Autoři studie *Obchodování se ženami z pohledu České republiky* jako další z možných motivů trestního oznámení uvádí nespokojenost dané osoby s nerovnoměrným rozdělením zisku, kdy se osoba chce zbavit svého dosavadního „zaměstnavatele“ a chce dále prostituovat nebo pracovat samostatně, případně v jiném podniku za výhodnějších podmínek³¹.

U výpovědi obětí se lze často setkat s tzv. sebezničujícími reakcemi, kdy si oběť vědomě či nevědomě přetváří realitu a dává násilí na ní spáchanému logické zdůvodnění, bagatelizuje následky takového chování vůči ní, přeměňuje tedy ve své mysli skutečnou realitu a přetváří si ji do podoby, která je pro ni snesitelnější. Právě tuto manipulaci

---

³⁰ MUSIL, J. *Kriminalistika : Vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001, s.49

³¹ TRÁVNÍČKOVÁ, I. *Obchodování se ženami z pohledu České republiky* [online]. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/304.pdf>>

s realitou můžeme vnímat jako rozlišující znak mezi skutečnou a inscenovanou viktimizací, protože u zinscenovaných obvinění se u předstírající „oběti“ sebeobviňování neobjevuje³².

U obětí obchodování s lidmi dochází někdy v důsledku dlouhodobého na ni páchaného násilí k vzniku tzv. stockholmského syndromu, projevujícího se silnou emocionální vazbou oběti na pachatele, neochotou vůči němu vypovídat a nechat se vytrhnout z prostředí sice nebezpečného, ale již oběti známého. Je důležité si uvědomit, že tato vazba není motivována sympatiemi k pachateli, naopak byla vyvolána strachem, a z toho při jednání s obětí vycházejí. Oběť někdy jakoby pociťovala k pachateli vděčnost za to, že i přes celkově zavrženíhodné chování vůči ní alespoň někdy projevil známky péče nebo dokonce zato, že ji pachatel „daroval“ život. Přestože je to úlohou spíše psychologů a sociálních pracovníků, je třeba oběti vysvětlit, že na ni páchané fyzické nebo psychické násilí není normální a že má právo na život v lepších podmínkách. Poskytnutím azylového ubytování, poradenství a různými rekvalifikačními kurzy je oběti zařazené v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi poskytováno zázemí a vyhlídky na lepší život. U oběti se často setkáme také s pocitem netečnosti až otupělosti, domnívá se, že pro ni již žádná lepší budoucnost neexistuje. Proto je pro oběť důležité vidět nějakou reálnou možnost zlepšení své situace, a to i po skončení její účasti v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Je důležité odborné a individuální zmapování potřeb této osoby s následným motivováním například ke znovuoobnovení rodinných vazeb, což bude účinné zejména v případě obětí, které jsou rodiči a rády by se o své děti znovu staraly.

Zvláštní přístup bude nutný také v případech, kdy oběťmi jsou děti, osoby mladistvé nebo osoby, které trestným činem utrpěly zvlášť závažné trauma. Je totiž pravděpodobné, že oběť se bude nacházet ve špatném psychickém, případně i fyzickém stavu, proto bude někdy vhodné se omezit na podání nejzákladnějších informací a předat oběť k odbornému ošetření nebo ji alespoň informovat o úloze nevládních organizací a možnosti tyto organizace kontaktovat. Nevládní organizace disponují nejen psychologickým, ale i právním poradenstvím, kde se oběti o své situaci mohou dozvědět

---

³² TRÁVNÍČKOVÁ, I.; BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s.12

více a tak je možné, že tím u nich bude posílena i ochota poskytnout orgánům činným v trestním řízení potřebnou součinnost. V případě vzniku škody na zdraví může jako příznivý stimulační faktor na oběť působit i upozornění na zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, kdy je ale nutné žádost podat do jednoho roku od chvíle, kdy se oběť dozvěděla o způsobené újmě. Důležité je také oběť informovat o možnosti vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, kterým se budu podrobněji zabývat v další kapitole a který oběti nabízí pod podmínkou součinnosti s orgány činnými v trestním řízení možnosti, jak se vrátit zpět do normálního života a odloučit se od kriminálního prostředí.

Pokud oběť odmítá spolupracovat a nejsou splněny podmínky pro odepření výpovědi podle ustanovení § 100 TŘ, je možné její svědectví obdobně jako u jiných svědků vynucovat prostředky, které orgánům činným v trestním řízení dává k dispozici trestní řád. Tyto nástroje se ale v těchto případech zcela míjejí účinkem a jen těžko si lze představit podobné jednání, které by nemělo za následek sekundární viktimizaci oběti.

3.5.2 Práva a možnosti poškozeného

V průběhu trestního řízení, kde vystupuje oběť jako svědek, musí být zajištěna především její bezpečnost a osobní nedotknutelnost, je-li to nutné tak i utajení její identity. Oběť má právo uplatnit v adhezním řízení v rámci trestního řízení nebo následně v řízení civilním právo na náhradu jí způsobené škody. Bezplatnou právní pomoc a poradenství obětem trestných činů nabízí zejména nevládní organizace Bílý kruh bezpečí, o.s.

Podle ustanovení § 44a, které se v našem trestním řádu objevilo až s účinností od 1. ledna 2010, se poškozenému nabízí další podstatná výhoda – právo na informace o pobytu obviněného nebo odsouzeného. Toto právo však nepřísluší každému poškozenému nebo svědkovi automaticky, ale pouze shledá-li orgán činný v trestním řízení hrozbu nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, pak tento orgán poučí poškozeného, respektive svědka, o možnosti žádat informace o tom, že obviněný byl propuštěn nebo uprchl z vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, stejně tak v případě propuštění nebo útěku odsouzeného z výkonu ochranného léčení nebo zabezpečovací detence.

O dalších důležitých právech oběti a možnostech právního řádu k zabezpečení její ochrany pojednávám více v kapitole zabývající se počátečními a následnými úkony.

3.5.3 Další prvotní podněty

Ve výjimečných případech může pocházet prvotní podnět od zákazníka, který získá podezření, že prostituující osoba neprovozuje svoji činnost dobrovolně. V jiném případě může šetření začít na základě podezření rodiny oběti, proto je při provádění prevence seznamováním veřejnosti s riziky práce v cizí zemi vždy důležité upozorňovat na základní podmínky bezpečnosti, a to, že osoba, která se chystá vycestovat, by měla vždy dostatečně přesně informovat někoho ze svých blízkých, kde by měla v cizině pobývat, jak je možné ji kontaktovat, respektive se domluvit na určitém čase a způsobu, jak o svém pobytu v zahraničí bude osoba, která se chystá vycestovat, informovat. Rovněž by tato osoba měla zanechat svým příbuzným a známým co nejvíce informací o osobě nebo pracovní agentuře, s kterou se chystá vycestovat, a stejně tak o všech osobách, s kterými se v rámci spolupráce s touto agenturou dostala do kontaktu. Rozhodně je vhodné potenciálním obětem doporučit, aby ještě před odjezdem přibraly ke schůzce se zprostředkovateli práce někoho ze svých blízkých. V zásadě platí, že čím více informovaných osob, tím lépe.

Aby nezůstalo obchodování s lidmi převážně latentní kriminalitou, podnikají orgány činné v trestním řízení různé kroky k jejímu odhalování. Policie má dokonce povinnost organizovat svoji činnost tak, aby odhalovala i neoznámené trestné činy. Zde by měly být zapojeny nejen speciální útvary, ale i základní útvary Policie České republiky, které by měly mít co nejlépe zmapovanou prostituční scénu v jejich obvodu, orgány cizinecké policie pak přehled o výskytu imigrantů a podezřeních z ilegální migrace.

Jak jsem již zmínila, největší podíl na úspěšném odhalování případů obchodování s lidmi mají policisté z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování. Tento speciální útvar s celorepublikovou působností vznikl v roce 1995, od té doby prošel několika strukturalizačními změnami. V současnosti v Praze sídlí jeho centrální pracoviště s odbory specializovanými na konkrétní druhy organizované trestné činnosti, z nichž nás bude nejvíce zajímat odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace. Tento odbor, jak již jeho název napovídá, se

orientuje zejména na oblast nelegální migrace, obchodování s lidmi a šíření dětské pornografie na internetu. Mimo Prahu má Útvar pro odhalování organizovaného zločinu navíc šest dalších expozitur, a to v Českých Budějovicích, Plzni, Teplicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Členy těchto expozitur jsou rovněž speciálně vyškolení policisté, kteří se zaměřují na obchodování s lidmi.

Policisté z odboru obchodu s lidmi a nelegální migrace Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu aktivně vyhledávají oblasti možného výskytu sexuálního vykořisťování kontrolami míst, kde se provozuje prostituce, například nočních klubů, podezřelých masážních salonů, modelingových agentur nebo eskort servisů, prověřováním podezřelých inzercí nabízejících sexuální služby, sledováním osob a věcí. Podezřelá jsou také místa s vyšším, ale dočasným výskytem mužů – parkoviště vozidel TIR, sezónní pracoviště, vojenské základny a turistická střediska. V těchto místech je totiž celkově vyšší poptávka po službách prostituujících osob, klienti prostitutek mají pocit anonymity a jistoty, že se „doma nikdo nic nedozví“. Policisté by měli využít i možnosti moderních komunikačních prostředků a sbírat informace i prostřednictvím různých chatů a diskuzních skupin na internetu, kde si muži vyměňují své zážitky s prostitutkami. Zdrojem podnětných informací mohou být různá zdravotnická zařízení, která u oběti mohou zjistit zranění podobná těm, která se vyskytují u obětí domácího násilí nebo znásilnění. Často se osoby nucené k prostituci dostanou do podobných zdravotnických středisek až ve chvíli, kdy jsou těhotné a pachatelé je nutí k umělému přerušení těhotenství nebo trpí-li pohlavními chorobami. Pracovníci sociálních zařízení mají povinnost podezření na případ obchodování s lidmi nahlásit, jinak by se dopustili trestného činu nepřekážení nebo neoznámení trestného činu obchodování s lidmi.

V případech nucené práce budou kontroly směřovat zejména proti podezřelým provozováním stavebního, konzervářského, textilního, ale i zemědělského průmyslu. Můžeme předpokládat, že se do odhalování v budoucnosti zapojí svojí činností více pracovníci úřadů práce.

Práce v terénu je nezbytná, neboť velká část obchodovaných osob se bez pomoci zvenčí z dané situace sama nedostane. Aby ale práce v terénu vedla k požadovanému cíli, musí být vysíláni k takovýmto úkolům vyškolení policisté, kteří jsou schopni rozpoznat typické vzorce chování obětí obchodování s lidmi, tedy se schopností domnělou oběť identifikovat a případně s ní ve vhodném okamžiku navázat kontakt. Základní povědomí

o možnosti výskytu tohoto jevu by mělo být posilováno u všech policejních složek, které se do kontaktu s obětí mohou dostat. Vzdělávání těchto osob se provádí prostřednictvím různých vzdělávacích programů a výcvikových seminářů, na nichž se podílí i nevládní organizace zabývající se touto problematikou. Speciální kurzy jsou pak připravovány především pro policisty Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Jedním z pomocných materiálů je například Manuál pro Policii ČR – Obchodování s lidmi³³. Zejména u případů pracovního vykořisťování bude prospěšné, budou-li mít vyšetřující policisté alespoň základní znalosti legislativy týkající se podnikání, tedy obchodního zákoníku a živnostenského zákona, protože nelegální praktiky pachatelů bývají často maskovány jako řádné podnikatelské aktivity, proto by policisté specializující se na obchodování s lidmi měli být vzděláváni i v této oblasti.

3.5.4 Indikátory napomáhající k identifikaci oběti

Typický model oběti obchodování s lidmi sice neexistuje, ale nejčastěji se vyskytující vzorce jednání osoby napovídají tomu, že se stala obětí obchodování s lidmi, si pro účely pátrání po obětech vymežeme následovně:

- Oběť pracuje nebo je někde držena proti své vůli a mimo tyto prostory je doprovázena některým ze „zaměstnavatelů“ nebo „tlumočnickem“.
- Nezvykle nízké ceny za poskytované služby v porovnání s běžnou tržní cenou.
- Oběť nemá kontrolu nad svým vlastním výdělkem, který je odváděn přímo jejímu vykořisťovateli, nebo poskytuje-li oběť služby přímo jemu, není jí vyplácena mzda vůbec nebo je jí z ní strháván vysoký podíl.
- Oběti byly odebrány osobní dokumenty.
- Oběť musí denně pod hrozbou trestu vydělat alespoň určitou minimální částku, prostitutka musí obsloužit určitý minimální počet klientů. Oběť je fyzicky trestána nebo je jí trestáním vyhrožováno, když odmítne pracovat.

---

³³ Dostupné na: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Obchod s lidmi - Dokumenty. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

- Oběť se bojí navázat kontakt a komunikovat, je-li přítomen její zaměstnavatel³⁴.
- Oběť je nucena k užívání drog či jsou drogově závislé oběti naopak drogy odpírány.
- Oběť sexuálního vykořisťování je nucena lhát svým klientům o podmínkách své práce, například o svém výdělku nebo možnosti dobrovolně opustit prostory veřejného domu. Stejně tak je oběť vybavena pokyny, co říkat při případném kontaktu se státními orgány.
- Oběť je donucena k ponižujícímu nebo kompromitujícímu jednání, které je zachyceno a později využito jako prostředek vynucení si určitého chování oběti.
- Oběť má narušenou psychickou rovnováhu v důsledku dlouhodobého strachu, zneužívání, fyzického i psychického nátlaku nebo sociální izolace.
- Oběť nezná podrobnosti pracovní smlouvy nebo jí nerozumí.
- Podmínky pracovní smlouvy nejsou v souladu s běžnou praxí nebo dokonce zákonem.
- Oběť trpí neléčenou nemocí nebo infekcí, nachází se v celkově špatném zdravotním stavu, jsou zjevné známky nedostatku základní hygieny, zdravotní péče nebo dokonce nedostatku stravy.
- Oběť nezná jazyk země, ve které se nachází, je téměř neschopná samostatného fungování v této pro ni cizí zemi.
- Na oběti jsou patrné známky násilí³⁵.

Setkáme-li se s podobným chováním u domněle obchodovaných osob, zvyšuje to sice pravděpodobnost, že se o oběť obchodování s lidmi skutečně jedná, ale definitivní

---

³⁴ ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY, *Obchodování s lidmi : Manuál pro Policii ČR* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra, 2006 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>>

³⁵ TRÁVNÍČKOVÁ, I.; BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 52

identifikace je bohužel mnohem komplikovanější a časově náročnější, výše uvedené body mohou sloužit alespoň jako vodítka v počátečním stádiu odhalování možných obětí.

3.6 Zvláštnosti počátečních a následných úkonů

Počáteční vyšetřovací a operativně pátrací úkony se liší podle způsobu zjištění trestného činu orgánem činným v trestním řízení. Poté, co bude podezření z trestného činu zjištěno orgánem činným v trestním řízení, postoupí jej tento orgán k vyšetřování Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, nebude-li tento přímo tím, který trestný čin odhalí vlastním aktivním šetřením. Činnost policistů pak bude směřovat k získání orientace v situaci, identifikaci podezřelých a obětí a k vyhledávání důkazních prostředků.

Rybář mezi typické počáteční úkony řadí:

- 1) Zadržení pachatelů a v případě potřeby uzavření a kontrola únikové trasy.
- 2) Ohledání míst a jiných objektů, které lze označit jako kriminalisticky významný zdroj informací.
- 3) Informativní výslechy svědků a podezřelých zadržených osob³⁶.

Při zjištění trestné činnosti trestním oznámením bývá nasnadě mezi počátečními úkony výslech oznamovatele, je-li známa jeho totožnost. Při oznámení provedeném obětí je nutno zajistit nejdříve její bezpečnost a v některých případech i lékařské prohlídky, respektive zajištění biologických stop lékařem. Oběť bude poučena o možnosti zařazení do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a o práci nevládních neziskových organizací, případně jí bude kontakt s pomáhající organizací zprostředkován přímo policejním orgánem. Někdy bude nezbytné mezi prvotními úkony provést prohlídku místa činu a zajistit na místě všechny stopy a vše rovněž řádně zdokumentovat pro účely trestního řízení. Je také možné, že bude okamžitě vyhlášeno pátrání po pachateli nebo pachatelích, tedy že dojde k pátrání tzv. po horké stopě a budou provedeny uzávěry a kontroly cest možného úniku na letištích, nádražích, dálnicích a dalších možných únikových cestách, někdy v součinnosti s dalšími policejními složkami v sousedních regionech, respektive bude-li to nutné nebo půjde-li o pátrání po osobách

---

³⁶ RYBÁŘ, M. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Nava, 2008. s. 141

cizí národnosti, budou naše policejní orgány při pátrání spolupracovat s policejními orgány i dalších států.

Orgány činné v trestním řízení prověřují trestní minulost podezřelých osob, provádějí výslechy, prohlídky, zajišťují odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu, sledují osoby nebo věci a provádějí další aktivity k získání co největšího množství důkazních prostředků. Na prověřování a vyšetřování se nepodílí pouze příslušníci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, ale spolupracují často i s dalšími složkami Policie České republiky a jinými státními orgány, může docházet i k předávání informací v rámci mezinárodní spolupráce. Vždy by měly být prověřovány skutečnosti nasvědčující tomu, že se jedná o páchaní trestné činnosti v rámci širší organizované zločinecké skupiny, případně pak skutečnosti vedoucí ke zjištění toho, zda a o jakou zločineckou organizaci se jedná.

Budou-li splněny předpoklady pro zahájení trestního stíhání, je třeba je neprodleně zahájit, kromě případu uvedeného v ustanovení § 159b TŘ, kdy bude třeba dočasně zahájení trestního stíhání odložit, aby mohlo dojít k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jeho pachatelů.

Někdy bude nutné, aby došlo i k některým dalším zvláštním způsobům dokazování, tedy ke konfrontaci, rekognici, vyšetřovacímu pokusu, prověrce na místě nebo rekonstrukci. Vždy je nutné postupovat tak, aby se úkon již nemusel opakovat, trval co nejkratší dobu a zatížil tak psychiku všech zúčastněných osob co nejméně. Stejně tak bude ve většině případů vhodné přizpůsobit policejní práci tomu, aby se oběť nebo svědek setkali s pachatelem skutečně jen v případech, kdy to bude nezbytné. Přirozeně i při těchto úkonech bude v případě utajeného svědka nutné přijmout bezpečnostní opatření, aby pachatel ani obhájce, který má právo se těchto úkonů účastnit, nezjistili skutečnou identitu této osoby.

3.6.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Je-li vedeno trestní řízení pro zvláště závažný zločin nebo trestný čin, k jehož stíhání zavazuje Českou republiku vyhlášená mezinárodní smlouva, může být vydán v souladu s ustanovením § 88 TŘ příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, lze-li důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti

relevantní pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jeho dosažení podstatně ztíženo. Odposlech nebo záznam provádí Policie České republiky, přičemž platí absolutní zákaz odposlouchávání nebo zaznamenávání komunikace mezi obviněným a obhájcem. Podle ustanovení § 88a TŘ bylo možné pro účely trestního řízení zjistit také údaje o již uskutečněném telekomunikačním provozu. Tyto záznamy byly podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, povinny po dobu 6 až 12 měsíců uchovávat fyzické a právnické osoby zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací, tedy především telefonní operátoři a poskytovatelé internetového připojení. Těmito údaji byly provozní a lokalizační údaje o veškeré telefonní, faxové, e-mailové a SMS komunikaci, návštěvách webových stránek a další údaje uvedené ve vyhlášce č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání. Nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. března 2011, publikovaným pod č. 94/2011 Sb.³⁷ Ústavní soud zrušil všechny výše uvedené povinnosti uvedené v ustanovení § 97 odst. 3 a odst. 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, a ve výše uvedené prováděcí vyhlášce k tomuto zákonu. Ústavní soud se jednomyslně shodl na tom, že se jedná o natolik závažný zásah do soukromí osob, který ani případný přínos pro trestní řízení nebo pro hledání nezvěstných osob nemůže vyvážit. Protože zpětné vyžádání těchto záznamů se u trestních řízení ve věci obchodování s lidmi stalo pravidlem, bude nyní na policejním orgánu, aby si vyžádal příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu co nejdříve, protože k záznamům telekomunikačního provozu do doby vydání příkazu již nebude mít žádný přístup a bude muset hledat jiné cesty ke zjištění potřebných skutečností.

3.6.2 Operativně pátrací prostředky

Ve většině případů budou při šetření policejními orgány použity operativně pátrací prostředky, zejména sledování osob a věcí³⁸. Tím se podle ustanovení

---

³⁷ *Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. 2011 [cit. 2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://nalus.usoud.cz>>

³⁸ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 533

§ 158d odst. 1 TRŘ rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. K tomuto není třeba zvláštního povolení, ovšem pokud mají být při sledování pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, je nutný písemný souhlas státního zástupce. Má-li být zasaženo do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství nebo má-li být zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, vyžaduje trestní řád předchozí povolení soudece. V tomto případě se provozovatelé telekomunikačních zařízení nemohou dovolávat své povinnosti mlčenlivosti a jsou povinni poskytnout policejním orgánům potřebnou součinnost.

Výjimečným opatřením by mohlo být použití agenta za podmínek ustanovení § 158e TRŘ. Agentem je policista vystupující zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti a je-li to nutné, je k jeho ochraně nebo k usnadnění jeho aktivit vytvořena legenda o jiné osobní existenci, včetně zavedení této nové identity do informačních systémů, umožnění hospodářské činnosti, ke které je jinak potřeba zvláštní oprávnění, a je zastírána příslušnost agenta k Policii České republiky. Zapojení do zločinecké organizace ale bude v těchto případech značně problematické, vzhledem k tomu, že pachatelé jsou často členové různých národnostních skupin. U některých komunit bude integrace agenta do zločinecké skupiny téměř nemožná, například vietnamské organizace jsou pro „ne-Vietnamce“ neproniknutelné, dokonce i jejich služby (možnost návštěvy jejich nočních klubů) jsou často určeny opět pouze pro osoby vietnamské národnosti³⁹, zatímco příslušníků Policie České republiky vietnamského původu je však stále minimum. Praktickým oprávněním agenta podle trestního řádu je, že ke sledování osob a věcí, při kterém mají být pořizovány obrazové, zvukové nebo jiné záznamy, nepotřebuje již další povolení, stejně tak v případě předstíraného převodu.

3.6.3 Prohlídka

Prohlídkou se rozumí kriminalistická metoda přímého prohledávání objektů, míst a osob policejními orgány za účelem nalezení a zajištění věcí obecně nebezpečné povahy nebo osob, zvířat a věcí důležitých pro trestní řízení⁴⁰. Rozlišujeme prohlídky

---

³⁹ Zdroj: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

⁴⁰ MUSIL, J.; *Kriminalistika : Vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 392

osobní, domovní, jiných prostor a pozemků a dopravních prostředků. V případech obchodování s lidmi je možné, že budou provedeny všechny druhy prohlídek, někdy dokonce i opakovaně. Podle situace bude prohlídka provedena neodkladně, například osobní prohlídka zadržené osoby, ovšem nebude-li hrozit nebezpečí z prodlení, bude se moci policejní orgán lépe připravit a vybrat pro provedení prohlídky vhodnou dobu, například až bude mít jistotu, že se v objektu nachází hledané věci nebo osoby. V případě, že skupina podezřelá z obchodování s lidmi vlastní více objektů, v nichž by se oběti mohly nalézat, měla by být provedena tzv. hromadná prohlídka, to znamená, že v této věci ve stejné době bude provedeno více prohlídek na více místech. Někdy tato hromadná prohlídka bude dokonce prvotním úkonem ve věci po trestním oznámení nebo zadržení pachatelů, což může být i organizačně náročná celorepubliková záležitost. Důvod využití hromadné domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor a pozemků je prostý - správné využití momentu překvapení může být klíčové pro celé další trestní stíhání, například zabránění možnosti pachatele k útěku tím, že policejní orgán zajistí všechny podezřelé najednou při společné akci a zároveň provedením domovní prohlídky nedá pachatelům možnost k odstraňování stop jejím provedením až s časovým odstupem.

Prohlídka by měla být provedena nejen překvapivě, aby pachatel nestihl odstranit stopy, ale zároveň systematicky a důsledně, tedy je-li možnost prohlídku odložit s cílem lépe se na ni připravit bez nebezpečí z prodlení, je vhodné této možnosti využít. To platí zejména pro situace, kdy si sledované osoby nejsou vědomy existujícího podezření policejního orgánu vůči nim a vyplývá-li z dosavadní situace, že by dalším sledováním těchto osob a vyčkáváním mohly být získány další pro trestní řízení relevantní informace.

K prohlídkám jiných prostor a pozemků musím zmínit nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 3/09 ze dne 8. června 2010, publikovaný pod č. 219/2010 Sb.⁴¹, kdy Ústavní soud dospěl k závěru, že nařízení prohlídky těchto prostor v přípravném řízení pouze státním zástupcem nebo policejním orgánem podle trestního řádu není ústavně konformní. Ústavní soud se totiž ztotožnil s širším pojetím „obydlí“ s odkazem na širší výklad institutu obydlí i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a rovněž s odkazem na judikaturu německého

---

⁴¹ *Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. 2011 [cit. 2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://nalus.usoud.cz>>

Spolkového ústavního soudu. Ochrana soukromí a obydlí jako základní lidské právo se nemá vztahovat jen na skutečné obydlí fyzické osoby, ale i na respektování soukromí osob v jejich pracovním nebo zájmovém prostředí, a proto i k těmto zásahům je v přípravném řízení nutný příkaz soudce, nestačí tedy pouze příkaz státního zástupce nebo policejního orgánu. Cílem této práce není sice ústavněprávní polemika, ale dovolím si vyjádřit svůj souhlas s odlišným stanoviskem dvou soudců pléna Ústavního soudu, kteří předvídají, že v praxi tato změna povede k situaci, kdy z důvodu zaručení ústavnosti budou o těchto úkonech rozhodovat soudci, specializující se při výkonu běžné praxe na občanskoprávní případy, protože soudci specializovaní na trestní právo by účasti na úkonech přípravného řízení byli vyloučeni z pozdějšího řízení ve věci, což by představovalo značný organizační problém zejména u malých prvoinstančních soudů⁴². Významné důsledky má nálezy nejen pro budoucí případy, ale původně byly předvídané ještě závažnější následky pro dosud neskončená trestní řízení, kdy hrozilo, že příkazy k prohlídce jiných prostor a pozemků vydané v souladu s dosavadní právní úpravou budou označeny jako nezákonné, a důkazní prostředky, které byly tímto způsobem zajištěny, se stanou jako důkazní prostředek procesně nepoužitelné. Předchozí výklad byl však modifikován stanoviskem pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st 31/10 ze dne 14. prosince 2010, publikovaným pod č. 426/2010 Sb.⁴³, který stanovil, že důsledky nálezu lze uplatnit pouze s účinky do budoucna, tedy nikoliv pro situace, kdy provedení prohlídky jiných prostor a pozemků nařídil státní zástupce nebo se souhlasem státního zástupce policejní orgán v souladu s tehdy platným a účinným zněním ustanovení § 83a odst. 1 TR, tedy před publikací nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ve Sbírce zákonů.

Toto ustanovení se dotýká zejména oblasti hospodářské kriminality, kriminality související s držním a výrobou omamných a psychotropních látek, ale zajisté i případů obchodování s lidmi. Může se jednat například o prohlídky živnostenských provozoven při podezření na případy nucené práce nebo prohlídky barů a masážních salónů v případě podezření, že jsou v těchto prostorách drženy sexuálně vykořisťované osoby.

---

⁴² Tento názor je uveden v odlišném stanovisku soudců Jana Musila a Michaely Židlické k nálezu Ústavního soudu ze dne 8.června 2010, sp. zn. Pl.ÚS 3/09, pod bodem č. 44

⁴³ *Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. 2011 [cit. 2011-04-06]. Dostupné z WWW: <<http://nalus.usoud.cz>>

3.6.4 Výslech

Výslechem se v kriminalistice rozumí kriminalistická metoda, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslýchaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného i vyslychajícího. Výpovědí se pak rozumí sdělení vyslýchané osoby učiněné v průběhu výslechu a zadokumentované podle příslušných právních předpisů⁴⁴. Výslech je zřejmě nejčastěji používanou kriminalistickou metodou.

Z kriminalistického pohledu lze výslechy kategorizovat z různých hledisek, já nyní uvedu základní dělení podle kritéria procesního postavení vyslýchané osoby:

- vyžadování potřebných vysvětlení;
- výslech svědka;
- výslech znalce;
- výslech podezřelé zadržené osoby;
- výslech obviněného;
- výslech obžalovaného⁴⁵.

Zcela stěžejním důkazem bývá svědecká výpověď oběti, tedy osoby poškozené. Bez její výpovědi vyšetřované případy obchodování s lidmi často končí neúspěšně z důvodu důkazní nouze. Velký problém je tedy oběť motivovat k tomu, aby vypovídala, a navíc pravdivě. Nelze si ale plést motivaci s manipulací, čímž by se osoba po předchozím stresujícím zážitku dostala opět do role osoby podřízené a zneužívané k cílům jiné osoby, tentokrát orgánu činného v trestním řízení. Je třeba respektovat osobnost oběti a snažit se získat si její důvěru. Základními zásadami pro takovéto jednání s obětí by mělo být, že je nezbytné vždy přistupovat k takovéto osobě ohleduplně, jednat s ní slušně a korektně, a zejména neslibovat jí žádné výhody, které nebude možné reálně zajistit. Oběti projevují větší ochotu vypovídat přirozeně v těch případech, kdy prvním podnětem k šetření ve věci bylo právě jejich trestní oznámení.

---

⁴⁴ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 327

⁴⁵ KONRÁD, Z.; NĚMEC, M.; NOVOTNÝ, F. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. s. 8

K výslechu obětí trestného činu dále odkazují na kapitolu věnující se přijímání podnětů k zahájení trestního řízení od obětí, kde jsem uvedla některá základní pravidla pro jednání s ní použitelná v zásadě v průběhu celého trestního řízení tak, aby oběť byla vystavena co nejnižšímu riziku vzniku sekundární viktimizace. Speciální přístup bude nutný u dětí a mladistvých, zejména v případě vykořisťování dětí sexuálního charakteru. V takových případech bude úkonům v trestním řízení přítomen rovněž sociální pracovník a výslech by měl být proveden tak, aby se již nemusel znovu opakovat.

Jiná osoba než oběť nebo pachatel může být rovněž oznamovatelem, ale může to být i osoba, která bude jako zdroj informací získána až během vyšetřování. Potencionální svědky je třeba aktivně vyhledávat především mezi zaměstnanci podniku, kde oběti pracovaly, může jím být například barman v podniku, kde byla oběť sexuálního vykořisťování nucena k prostituci, nebo příbuzní a známí oběti, někdy může svědčit i klient prostitutky nebo osoba, která se stala svědkem agrese vůči oběti nebo jiného chování vůči ní jen shodou náhod.

U výslechu svědka - cizince je nutné zajistit přítomnost tlumočnicka, vyslychající by neměl přeceňovat své jazykové schopnosti, protože pak dochází k různým nepřesnostem a nedorozuměním v komunikaci. V případech vyšetřování případů organizované kriminality je třeba dbát na to, aby tlumočnick s příslušnou skupinou nebyl propojen a sám nepřispíval ke zkreslování výpovědi obviněného a zatajování určitých skutečností nebo naopak tyto informace dále nešířil. Tato poučka platí pro výslechy obětí, pachatelů a dalších svědků, a zejména pro případnou konfrontaci.

Může se také stát, že oběti nebo svědci-cizinci budou chtít co nejrychleji vycestovat zpět do své vlasti bez úmyslu vrátit se zpět do České republiky. V takových případech bude možné provést jejich výslech jako neopakovatelný a neodkladný úkon, což za splnění zákonných podmínek není porušením ústavně zaručených práv a svobod obviněného, jak potvrdil i Ústavní soud v případě stížnosti na tento postup v jednom z případů trestného činu obchodování s lidmi ve svém usnesení ze dne 26. června 2008, sp. zn. II. ÚS 573/2008.

Protože většinou půjde o případy kriminality páchané skupinově, je možné, že některý z pachatelů bude vypovídat proti ostatním, aby si zajistil výhodnější postavení před soudem. Takové svědectví může mít vysokou informační hodnotu i vzhledem

k rozkrytí vzájemných vazeb ve skupině pachatelů, k jejichž objasnění přispěje pravdivá výpověď jednoho z členů skupiny většinou výrazněji než výpovědi obětí či svědků.

Významnou novinkou v oblasti zvláště závažné kriminality páchané organizovanými skupinami nebo organizovanými zločineckými skupinami bylo zakotvení institutu spolupracujícího obviněného v novém trestním zákoníku. Snahy o zavedení podobného institutu zde byly již několik let, hledal se tak vhodný prostředek k motivaci členů zločineckých organizací k tomu, aby z těchto struktur vystoupili a spolupracovali s orgány činnými v trestním řízení při odhalování a vyšetřování trestných činů připravovaných nebo již spáchaných. Tato navrhovaná úprava hovořila o institutu korunního svědka, který ve značné míře odpovídá dnešní úpravě spolupracujícího obviněného. Podle ustanovení 178a TŘ má soud u pachatele, který je označen jako spolupracující obviněný, za splnění dalších zákonných podmínek možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, přičemž v souladu s ustanovením § 58 odst. 4 nTZ není vázán omezením určitou hranicí. Spolupracující obviněný kromě doznání k trestnému činu musí státnímu zástupci poskytnout relevantní informace, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zvláště závažného zločinu spáchaného členy organizované skupiny nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, případně které mohou dokonání takového trestného činu zabránit. Musí se také zavázat k tomu, že o těchto skutečnostech bude úplně a pravdivě vypovídat nejen v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem. Jde tedy o jakousi formální dohodu mezi obviněným a státem zastoupeným státním zástupcem s výhodami pro obě strany. S označením osoby jako spolupracujícího obviněného musí tato osoba souhlasit, ale potřebnost tohoto postupu posoudí s konečnou platností až státní zástupce. Zajímavé je, že se toto ustanovení vztahuje nejen na organizovanou zločineckou skupinu, ale i na organizovanou skupinu, tedy stálost společenství pachatelů není pro užití tohoto institutu podmínkou, postačí provedení jediného útoku proti státem chráněným zájmům⁴⁶. Před zavedením institutu spolupracujícího obviněného bylo jednou z mála možností získat potřebné informace o těchto skupinách využití institutu policejního agenta. To však kromě značných finančních nákladů bylo vzhledem k obtížnosti infiltrace agenta do

---

⁴⁶ JELÍNEK, J. A KOL. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha : Leges, s.r.o., 2009. s. 740

zločineckého prostředí a získání důvěry skupiny časově mnohem náročnější a především se jednalo o situaci vysoce nebezpečnou pro nasazeného policistu.

Výpovědi všech vyslychaných osob je vždy nutné důkladně prověřit. Pachatelé většinou nevypovídají nebo zapírají či lžou, ale i svědci mohou mít své specifické důvody vypovídat lživě nebo určité skutečnosti zatajovat.

Konrád uvádí následující taktické postupy pro překonání orientace lživě vypovídat:

- 1) Odhalení, objasnění a odstranění příčin motivujících lživou výpověď.
- 2) Stimulování kladných vlastností vyslychaného.
- 3) Využití stavu emocionálního napětí vyslychaného.
- 4) Využití vnitřních rozporů výpovědi a rozporů mezi výpovědí a jinými důkazy.
- 5) Využití reflexivních úvah vyslychané osoby⁴⁷.

První taktický postup bude nejlépe použitelný v případě oběti nebo svědka, protože – jak jsem již zmínila - i oběti trestného činu a svědci vypovídají někdy lživě, a to buď proto, že jsou sami napojeni na zločineckou organizaci a sami porušili v její prospěch zákon, ze strachu ze msty nebo z jiných důvodů, které je třeba rozpoznat a odstranit.

V případě pachatelů pro nás budou nejpoužitelnější poslední dvě uvedené možnosti. K tomu je nutné si nejdříve uvědomit, že v případě obchodování s lidmi se bude jednat o případy s nutnou obhajobou, bude tedy nutné po zahájení trestního stíhání zajistit obviněnému z trestného činu obchodování s lidmi obhájce, neobstará-li si jej sám. Vzhledem k tomu, že obhájce má možnost nahlížet do spisu a účastnit se všech úkonů, které by mohly být použity jako důkaz v trestním řízení, bylo by z taktického hlediska vhodné vyslechnout obviněného ještě před vyslechnutím dalších osob a pak případně po získání dalších svědectví obviněného vyslechnout opakovaně a jeho výpověď na základě dalších poznatků rozporovat opakovanými taktickými výslechy⁴⁸. Stejně tak je třeba

---

⁴⁷ KONRÁD, Z.; NĚMEC, M.; NOVOTNÝ, F. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008. s. 26

⁴⁸ NĚMEC, M. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003. s. 33

prověřovat i vnitřní shodu údajů ve výpovědi vyslychané osoby nebo vzniknou-li podstatné rozpory ohledně týchž okolností v případě opakovaného výslechu. Existuje více způsobů předkládání důkazů vyvracejících lživou výpověď vyslychané osoby, které kriminalistická teorie doporučuje. Důkazy lze předkládat například v logickém sledu, tedy tak, aby ve své návaznosti vytvářely obraz určitých skutečností, a tím vyvrátily jednoznačně lživou výpověď. Podobný výsledek bude mít i předkládání důkazů narůstající síly. Metody předkládání pouze rozhodujících důkazů nebo předkládání celého souboru důkazů lze použít jen ve specifických situacích.

Podstatou posledního uvedeného taktického postupu je využití poznatků o reflexivním myšlení ve spojení s dalšími poznatky obecné, soudní i experimentální psychologie⁴⁹. Ani s cílem využití reflexivních úvah však nelze připustit, aby vyslychající lhal, jednal sugestivně a úskočně nebo sliboval nereálné odměny například v podobě trestu odnětí svobody v délce nižší než je spodní hranice stanovená trestním zákoníkem, aniž by k tomu byly splněny další zákonem předvídané podmínky.

3.6.5 Bezpečnost svědka

Pokud je hlavní překážkou vytvoření důvěry oběti v orgány činné v trestním řízení strach z odplaty pachatele, bude vhodné za splnění dalších zákonných podmínek využít možností, které nám nabízí náš právní řád, tedy zejména utajení podoby a osobních údajů nebo ochrana svědka podle zvláštního zákona.

Protože pachatelů bude většinou více a budou napojeni na širší organizaci, budou zde obvykle splněny podmínky podle ustanovení § 55 odst. 2 TŘ pro utajení identity svědka k zajištění jeho bezpečnosti nebo osob jemu blízkých. Policejní orgán by měl vždy analyzovat situaci a budou-li splněny zákonem stanovené podmínky, měl by svědkovi tuto možnost nabídnout a nečekat na vlastní iniciativu svědka, zda náhodou o utajení své identity pro účely trestního řízení nepožádá sám. Tento postup následně spočívá v tom, že orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka nebo za stejných podmínek osoby podávající vysvětlení, a to tak, že jméno a příjmení spolu s dalšími osobními údaji se nebudou zapisovat do protokolu, ale budou vedeny odděleny ve zvláštní složce, ke které mají přístup pouze orgány činné

---

⁴⁹ KONRÁD, Z.; NĚMEC, M.; NOVOTNÝ, F. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008. s. 30

v trestním řízení. Svědek je pak veden pod smyšleným jménem a příjmením, pod kterým podepisuje protokoly. Stejný postup se uplatní v případě výslechu policisty použitého v trestním řízení jako agent. Aby byla zajištěna práva obviněného, je po zahájení trestního stíhání při všech vyšetřovacích úkonech oprávněn být přítomen obhájce obviněného, pokud výsledek tohoto úkonu může být použit jako důkaz v řízení před soudem. Při výslechu utajeného svědka jsou orgány činné v trestním řízení povinny přijmout veškerá bezpečnostní opatření, aby obhájce nezjistil svědkovu skutečnou identitu, například využitím technického zařízení umožňujícího modulaci hlasu při současném zaručení úplné srozumitelnosti. Ne na všech policejních pracovištích jsou však zatím tyto speciální prostředky dostupné. Za velkou nevýhodu této úpravy pro svědka lze považovat skutečnost, že pominou-li podle názoru orgánu činného v trestním řízení důvody pro utajení, orgán vedoucí trestní řízení utajení svědka zruší a jeho osobní údaje se zpřístupní všem osobám, které mohou nahlížet do trestního spisu. Svědek tedy o tom, zda mu nehrozí zveřejněním jeho identity žádná újma, sám nerozhoduje a je odkázán na orgány činné v trestním řízení. Takové rozhodnutí není třeba žádným způsobem odůvodňovat, svědek nemá žádný opravný prostředek a dokonce se o rozhodnutí o zveřejnění své identity nemusí ani dozvědět, protože zákon nestanovuje povinnost mu tuto skutečnost oznámit⁵⁰. Alespoň částečně je tento problém řešen interními předpisy, zejména Závazným pokynem policejního prezidenta a ředitele Policie ČR úřadu vyšetřování pro Českou republiku č. 24/2000 ze dne 10. dubna 2000, který vyšetřovateli před zrušením utajení svědka ukládá povinnost vyžádat si stanovisko utajovaného svědka a státního zástupce⁵¹. Stále však není svědkovi dána žádná možnost bránit se odtajnění své identity stížností nebo jiným procesním prostředkem.

Pokud jsou vyžadována další bezpečnostní opatření, orgán činný v trestním řízení je bezodkladně zajistí, ve výjimečných případech bude využita i možnost ochrany podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, o této možnosti je nutné svědka poučit. Tento zákon se však použije skutečně pouze ve výjimečných případech, nelze-li bezpečnost ohrožené osoby zajistit

---

⁵⁰ MUSIL, J.; *Kriminalistika : Vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 156

⁵¹ KONRÁD, Z.; NĚMEC, M.; NOVOTNÝ, F. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2008. s. 54

jiným způsobem, například podle zákona o Policii České republiky nebo výše zmíněným utajením identity a podoby svědka. Ochranu podle zákona o Policii České republiky lze však poskytnout pouze krátkodobě, dlouhodobou nebo trvalou ochranu má zajistit právě zákon o zvláštní ochraně svědka. Pro upřesnění dále uvádím, kdo je podle zákona o zvláštní ochraně svědka ohroženou osobou:

- a) osoba, která má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, nebo
- b) osoba, která je znalcem, tlumočnickem anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, nebo
- c) osoba blízká osobě uvedené v písmenu a) nebo b).

Možný nedostatek této úpravy lze vidět v tom, že ve výčtu ohrožených osob nejsou uvedeny orgány činné v trestním řízení, přestože státní zástupce, soudce nebo policista se v případě odhalování závažné organizované trestné činnosti mohou stát rovněž cílem nátlaku, hrozeb nebo dokonce přímého ohrožení ze strany pachatelů.

Největší problém však bude představovat situace, kdy svědectví utajeného svědka bude jediným usvědčujícím důkazem proti obviněnému nebo bude-li se obžaloba opírat pouze o jeho výpověď. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva i Ústavního soudu totiž vyplývá, že odsouzení pachatele nemůže být založeno výlučně či v rozhodující míře na anonymních výpovědích svědků⁵², k čemuž dále odkazují na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Kostovski v. Nizozemí* ze dne 20. listopadu 1989 nebo rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Taal v. Estonsko* ze dne 22. listopadu 2005 nebo na nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 499/04 ze dne 9. února 2006. Naopak ale lze v některých případech odsouzení zřejmě založit na výpovědích utajených svědků z velké části, jak prohlásil Evropský soud pro lidská práva například ve svém rozhodnutí ve věci *Van Mechelen a spol. v. Nizozemí* ze dne 23. dubna 1997. Rozdíl mezi pojmy „rozhodující mírou“ a „z velké části“ bude zřejmě někdy velmi problematický. K výslechu utajovaného svědka dále odkazují na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 104/96 ze dne 3. prosince 1997, usnesení Nejvyššího

---

⁵² MARINI, M. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha : Linde Praha, a.s., 2008. s. 88

soudu sp. zn. 5 Tdo 792/2007 ze dne 18. července 2007 nebo náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 481/04 ze dne 3. října 2006.

3.6.6 Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

Zvláštností případů obchodování s lidmi je možnost zařazení jejich obětí do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra. Tento Program vznikl v souvislosti se změnou trestního zákona v dubnu 2004 z původního pilotního projektu Úřadu pro drogy a kriminalitu Organizace spojených národů nazvaného „Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování“ z roku 2003, kterému předcházela neformální spolupráce mezi Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu a nevládní organizací La Strada Česká republika, o.p.s. Základní funkcí Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi je poskytování pomoci a zároveň i motivace obětem obchodu s lidmi pro spolupráci s orgány činnými v trestním řízení směřující k odhalení a potrestání pachatelů. Na Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi se kromě Policie České republiky a Ministerstva vnitra podílí vybrané nevládní organizace a Mezinárodní organizace pro migraci v Praze a to v rámci tzv. národního referenčního mechanismu. Nevládními organizacemi zapojenými přímo do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi jsou v současné době nevládní organizace La Strada Česká republika, o.p.s., církevní organizace Arcidiecézní charita Praha a Mezinárodní organizace pro migraci v Praze⁵³.

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi má dva základní cíle:

- 1) poskytnout obětem obchodování s lidmi podporu, zabezpečit ochranu jejich lidských práv a důstojnosti;

---

⁵³ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>. Údaj byl platný podle stavu ke dni 19. března 2010.

2) motivovat oběti obchodování s lidmi k podávání svědeckých výpovědí, které usnadní orgánům činným v trestním řízení odhalování, stíhání, usvědčení a potrestání pachatelů trestných činů souvisejících s obchodováním s lidmi⁵⁴.

Aby se oběť dostala do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, musí být nejdříve podán návrh na její zařazení do něj, a to policejním orgánem, nevládní organizací nebo jinou institucí (například konzulárním úřadem), která oběť identifikovala jako první. Je dokonce jednou z povinností příslušníků Policie České republiky každou identifikovanou oběť obchodování s lidmi o možnosti vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi informovat. Tato povinnost základního poučení pravděpodobných obětí obchodování s lidmi vychází z pokynu ministra vnitra upravujícího fungování národního referenčního mechanismu pro podporu a ochranu obětí obchodování s lidmi, publikovaného pod č. 14 ve Věstníku ministerstva vnitra dne 15. února 2010. Organizace La Strada Česká republika, o.p.s. však přesto doporučuje oběť nejprve informovat o možnosti poskytnutí pomoci nevládní organizací a nepřesvědčovat ji hned o nutnosti vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, tedy nechat oběti více prostoru k vlastnímu rozhodnutí. V roce 2009 bylo z třinácti do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi zařazených obětí sedm identifikováno policií a šest ze strany některé z nevládních organizací⁵⁵. Tohoto vyrovnaného stavu bylo dosaženo teprve v roce 2008, ještě v roce 2007 bylo patnáct z osmnácti obětí navrženo Policií České republiky. Aby byla oběť do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi přijata, musí splňovat určité podmínky - musí dobrovolně projevit zájem o vstup do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a setrvání v něm vyplněním vstupního prohlášení, přerušit veškeré kontakty se zločineckým prostředím a musí souhlasit s ubytováním v azylovém domě nevládní organizace na minimálně měsíční dobu krizové intervence. Jsou-li tedy splněny výše uvedené podmínky, je návrh na zařazení oběti podán k rozhodnutí národnímu

---

⁵⁴ ŠTASTNÁ, A.; HŮLE, D.; KASSALOVÁ DAŇKOVÁ, Š. *Evaluační výzkum : Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice*. Praha : Demografické informační centrum o.s., 2006, s. 11

⁵⁵ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>

koordinátorovi, jímž je náměstek ministra vnitra. K podanému návrhu nevládní organizace je vždy ještě třeba vyžádat si stanovisko policie. Zajímavé je, že naprostá většina navržených, ale pro nesplnění podmínek nezařazených osob byla navržena nevládními organizacemi. Ty totiž někdy inklinují k označení určitého stavu za obchodování s lidmi, přestože neodpovídá plně zákonné definici. Jako pozitivní jev shledávám stoupající počet klientů zařazených do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi s výjimkou roku 2009, kdy bylo zařazeno pouze 13 klientů, přičemž nejpočetnější skupinu tvořily osoby ve věkové skupině mezi 31 - 40 lety, zatímco v letech předešlých byly nejpočetnějšími skupinami osoby ve věkových skupinách mezi 24 – 30 lety a mezi 18 – 24 lety. Tento vývoj zřejmě souvisí se stoupajícím počtem odhalených případů pracovního vykořisťování. Jen pro srovnání uvádím, že například v zemích Afriky nebo jihovýchodní Asie je průměrný věk obětí mnohem nižší a ve velké míře se obchoduje s dětmi⁵⁶.

První fází Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi je doba na rozmyšlenou neboli tzv. krizová intervence trvající třicet dní, přičemž ve výjimečných případech lze tuto dobu i prodloužit. Oběť je v této fázi předána instituci zabývající se pomocí obětem a je jí poskytnut dostatek času ke zvážení dalších kroků a spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Jedná-li se navíc o oběť-cizince pobývajícího na našem území nelegálně, bude mu při vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi vystaven výjezdní příkaz. Po skončení této fáze se oběť rozhodne o dalším setrvání v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, které je již podmíněno spoluprací s orgány činnými v trestním řízení. Tato spolupráce není omezena pouze na podání svědectví, k tomu v mnoha případech z různých důvodů dokonce vůbec nedojde. Míra angažovanosti klientů při spolupráci s orgány činnými v trestním řízení je různá – od pouhého vytěžení, účasti na úkonech typu rekognice až podání svědecké výpovědi. Jedná-li se o oběť-cizince, je i v této fázi motivován k setrvání v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, a to možností udělení víza za účelem ochrany nebo za účelem strpění pobytu po dobu trvání trestního řízení. Těmto cizincům je po ukončení trestního řízení nabídnut dobrovolný návrat do země původu, pouze v případech hodných zvláštního zřetele lze oběti na základě její žádosti udělit trvalý

---

⁵⁶ CEJP, M.; KARABEC, Z.; SCHEINOST, M. Obchodování s lidmi - naléhavý celosvětový problém. *Kriminalistika*. 2006, 3, s. 160

pobyt z humanitárních důvodů. Tuto agendu má zajišťuje služba cizinecké a pohraniční policie České republiky.

Po dobu trvání její účasti v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi má oběť možnost využívat různých jí nabízených služeb, a to od prvotního vysvobození ze zločineckého prostředí a krizové intervence, po možnost azylového ubytování, poradenství psychologického i sociálního směru, poskytnutí lékařské péče a různé rekvalifikační kurzy spojené s dlouhodobou sociální intervencí směřující k sociální reintegraci oběti a tedy jejímu návratu do nekriminálního prostředí, do něhož by už oběť po ukončení Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi neměla mít důvod se z jakéhokoliv důvodu vracet. Navíc kontaktuje-li oběť osoby ze zločineckého prostředí, bude to důvodem pro její vyřazení. Při splnění dalších podmínek může být oběti díky Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi nabídnuta možnost zařazení do programu ochrany svědka podle zvláštního zákona nebo jí bude alespoň zajištěna krátkodobá ochrana orgány Policie ČR. Tato krátkodobá ochrana může být rovněž poskytnuta pracovníkům nevládních organizací pečujících o oběti, budou-li si to vyžadovat okolnosti. Kromě zdárného průběhu trestního řízení jsou tyto aktivity zásadní pro ochranu základních lidských práv a svobod oběti a pomáhají obětem k znovunalezení povědomí o jejich vlastní důstojnosti. Zásadně platí, že oběti nelze slibovat žádné výhody, které jí nebude možné zajistit.

Jak jsem již zmínila, účast klienta v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi může být ukončena i jinak než ukončením trestního řízení. Může k tomu dojít kdykoliv na žádost oběti nebo není-li účast oběti na dalším průběhu trestního řízení nutná, obligatorně je oběť vyřazena odmítá-li další spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, spáchá-li úmyslný trestný čin, porušuje pravidla azylového ubytování, poskytuje lživé svědectví, kontaktuje osoby ze zločineckého prostředí, pokračuje dále v provozování prostituce, vykonávání nelegální práce nebo se dobrovolně navrátí do prostředí, kde došlo k jejímu vykořisťování, nebo se zjistí, že se vůbec nejedná o oběť obchodování s lidmi.

Délka účasti klientů v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi je různá, roli hraje kromě délky trestního řízení více faktorů, například kdo klientku pro zařazení navrhnul, u klientek-matek je vyšší šance na jejich setrvání a spolupráci s policií při současné přítomnosti jejího dítěte v Programu podpory a ochrany obětí obchodování

s lidmi. Faktorem ovlivňujícím setrvání klienta je rovněž i národnost, ať už z hlediska odlišné kultury nebo neschopnosti dorozumět se bez asistence tlumočnicka. V Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi se od roku 2003 objevily oběti čtrnácti různých národností, přičemž nejpravidelněji se ve statistikách objevují občané Ukrajiny, České republiky a Slovenské republiky⁵⁷. V případě klientů z exotičtějších zemí může docházet při dlouhodobém pobytu v azylovém domě k pocitu osamělosti a izolace a hrozí návrat oběti zpět do nebezpečného, ale již důvěrně známého zločineckého prostředí. Délka účasti klienta na Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi se zatím pohybuje v rozpětí od jednoho dne po téměř dva roky. Obecně platí, že čím delší pobyt v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, tím větší přínos a angažovanost oběti na trestním řízení⁵⁸.

3.7 Zvláštnosti kriminalistických verzí, organizace a plánování vyšetřování

Vyšetřování trestného činu obchodování s lidmi na národní úrovni zavazuje ke spolupráci kriminalistů s dalšími státními orgány, například úřady práce nebo Ministerstvem financí. Na mezinárodní úrovni dochází pak ke koordinaci a výměně poznatků o činnostech organizovaných zločineckých skupin zabývajících se obchodováním s lidmi a kuplířstvím se zahraničními subjekty, a to nejen na úrovni Evropské unie, ale například i spoluprací s mezinárodní organizací kriminální policie INTERPOL. V dnešní době by bez fungující mezinárodní policejní spolupráce byl boj s mezinárodním organizovaným zločinem nemyslitelný.

K vytyčování kriminalistických verzí existují jen různá dílčí doporučení, vždy závisí na konkrétním případě, zkušenostech a schopnostech jednotlivých vyšetřujících policistů a důkazní situaci. Například je-li obětí osoba cizí národnosti, je pravděpodobné, že pachatel nebo alespoň někteří pachatelé v případě zločinecké skupiny budou také

---

⁵⁷ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>. Údaj byl aktuální podle stavu ke dni 31.12.2009.

⁵⁸ ŠTASTNÁ, A.; HŮLE, D.; KASSALOVÁ DAŇKOVÁ, Š. *Evaluační výzkum : Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice*. Praha : Demografické informační centrum o.s., 2006, s. 27

pocházet ze země původu oběti. Jindy v zemi původu oběti působí jen tipaři a náboráři příslušné národnosti, zatímco v místě určení oběť převezme osoba národnostně příslušející k tomuto státu. Novým jevem je páchání této kriminality ve skupině členů více než jedné národnosti⁵⁹.

U podezření na trestný čin obchodování s lidmi je vždy nutno pamatovat na vysokou pravděpodobnost výskytu organizované zločinecké skupiny. V souvislosti se zjištěním poznatků svědčících o organizované kriminalitě jsou charakteristické kriminalistické verze vytyčovány zejména:

- k organizační struktuře zločinecké organizace;
- k úloze a aktivitám jednotlivých členů zločinecké organizace;
- k zájmovým oblastem a míře vlivu zločinecké organizace;
- k funkčním mechanismům zločinecké organizace⁶⁰.

3.8 Zvláštnosti zapojení veřejnosti

Široká veřejnost se většinou nezapojuje do vyšetřování. Naopak by ale na ni měla být zaměřena preventivní opatření, tedy zvyšováno povědomí o trestném činu obchodování s lidmi. V žádném případě by žádné z forem tohoto zločinu neměly být bagatelizovány například konstatováním, že oběti sexuálního vykořisťování jsou stejně většinou dobrovolné prostitutky z pochybných poměrů, že pracovní vykořisťování zahraniční dělníci se tu mají vlastně dobře, určitě mnohem lépe než by se měli doma a kdyby nechtěli, tak by sem přece nevycestovali, a podobnými novinářskými výroky. Naopak je nutné stimulovat veřejnost k co nejnižší toleranci k pachatelům a k vyšší vnímavosti a empatii vůči obětem, čímž bude působeno následně i proti tzv. sekundární viktimizaci obětí. Úkolem novinářů je objektivně informovat o odhalených případech tohoto trestného činu, ale vždy citlivě a s ohledem na bezpečnost a soukromí obětí.

---

⁵⁹ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>

⁶⁰ RYBÁŘ, M. Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů. Nava, 2008. s. 142

3.8.1 Nevládní organizace

Zvláštností boje s tímto druhem trestné činnosti je zapojení nevládních organizací do celého procesu, ať už tím, že nevládní organizace je první, kdo oběť identifikuje, nebo je na její služby oběť odkázána policejním orgánem.

Je důležité vytvořit pro oběti fungující síť sociálních služeb. Ke dni 1. dubna 2011 bylo v Registru poskytovatelů sociálních služeb evidováno celkem 110 sociálních služeb, které oběti obchodování s lidmi označují jako jednu ze svých cílových skupin klientů⁶¹.

Nejdůležitějšími nevládními organizacemi, se kterými orgány činné v trestním řízení spolupracují, jsou Bílý kruh bezpečí, o.s., La Strada Česká republika, o.p.s., církevní organizace Arcidiecézní charita Praha, projekt Magdala, Rozkoš bez rizika a Diakonie Českobratrské církve evangelické. Nejvýznamnějšími nevládními organizacemi z našeho pohledu jsou ty, které se podílejí přímo na Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, a to La Strada Česká republika, o.p.s. a církevní organizace Arcidiecézní charita Praha.

La Strada Česká republika, o.p.s. je nevládní neziskovou organizací působící v České republice od roku 1995, od roku 1998 pak jako samostatný právní subjekt. Specializuje se přímo na oblast řešení problematiky obchodu s lidmi. Cílem této organizace je přispívat k odstranění obchodování s lidmi a vykořisťování a poskytovat podporu a ochranu vykořisťovaným, obchodovaným a vykořisťováním a obchodováním ohroženým osobám. Jejimi hlavními projekty v současné době jsou projekt „Odhalování obchodování s lidmi za účelem nucené práce a pracovního vykořisťování“ pro období červen 2010 – květen 2013 financovaný Evropskou komisí, nebo projekt „Daleko od domova...jsem v krizi“ pro období červen 2010 – červen 2011, financovaný nadací Open Society Fund Praha (Program Emergency Fund), který si klade za cíl prostřednictvím práce v terénu posílit informovanost migrantů a migrantek a snížit tak jejich závislost na

---

⁶¹Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2011 [cit. 2011-04-01]. Registr poskytovatelů sociálních služeb. Dostupné z WWW: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/rozsirene_hledani_sluzby.do?si=&scs=4&spo=&spd=&zn=&srp=pdaz&zak=&zaok=&zao=&zau=&pn=&pic=&SUBSESSION_ID=1289053325200_4&sbmt=Vyhledat. Tento stav byl aktuální ke dni 1. dubna 2011.

zprostředkovatelích a tlumočnicích⁶², přičemž právě tato závislost představuje velmi rizikový faktor pro osoby ohrožené obchodováním s lidmi, jak již bylo řečeno.

Projekt Magdala Arcidiecézní charity Praha u nás funguje od roku 1998 a je rovněž zaměřen na oběti obchodování s lidmi. Těm pak nabízí širokou škálu služeb od provozování poradenských center, linek pomoci dosažitelných ve 24 hodinovém provozu až po poskytování krizové pomoci a možnosti ubytování v azylových domech.

Rozkoš bez rizika, o.s. se zaměřuje na vyhledávání osob, u nichž hrozí nebezpečí, že pomoc této organizace potřebují. Těmito osobami jsou zejména osoby na prostituční scéně, protože cílem Rozkoše bez rizika, o.s. je zejména stabilizace a snížení výskytu HIV a pohlavně přenosných infekcí⁶³, při šíření osvěty ale mohou pracovníci této organizace odhalit i osobu k prostituci nucenou, a proto by ji měli umět nabídnout řešení a ideálně také nasměrovat na spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

Významnou organizací mimo Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi je například sdružení Bílý kruh bezpečí, o.s. Tato organizace funguje v České republice od roku 1991 a od roku 1996 je rovněž členem Victim Support Europe, což je sdružení národních neziskových organizací specializovaných právě na pomoc obětem trestné činnosti. Jedním z hlavních úkolů Bílého kruhu bezpečí, o.s. je poskytování bezprostřední pomoci obětem a svědkům trestné činnosti, a to zejména nabízením různých neformálních služeb, včetně oblasti zajištění intelektuální a fyzické obrany. Tuto činnost zde vykonávají výhradně dobrovolníci, a to ze všech potenciálně vyžadovaných oblastí od právníků po lékaře⁶⁴. Jednou z činností Bílého kruhu bezpečí, o.s. je zlepšení materiálního postavení oběti trestné činnosti, tedy zejména podpora při získávání peněžité pomoci od státu a podpora konkrétních oprávněných zájmů oběti trestné činnosti⁶⁵. I takové okolnosti pak ovlivňují ochotu oběti spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.

---

⁶² *La Strada* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Projekty. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/cz/projekty/211.html>>

⁶³ *Rozkoš bez rizika* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Kdo jsme. Dostupné z WWW: <<http://www.rozkosbezrizika.cz/cz/kdo-jsme/>>

⁶⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 170.

⁶⁵ *Bílý kruh bezpečí* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Poslání a činnost. Dostupné z WWW: <http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=240>

Pro orgány Policie České republiky je nezbytné tyto nevládní organizace znát a umět oběti nasměrovat na tu organizaci, která v její situaci nejlépe odpovídá jejím potřebám. Oběti, zejména cizinci, mají často ze své země původu zakořeněnou nedůvěru k státním, zejména policejním orgánům, a nevládní organizace může být tím nejvhodnějším můstkem ve vzájemné komunikaci a k vytvoření vzájemné důvěry.

Spolupráce s nevládními organizacemi zaměřenými na pomoc obětem by mělo být využíváno i při zvažování legislativních změn týkajících se tohoto problému, a přestože nevládní organizace přirozeně nemají oprávnění do legislativního procesu zasahovat, jejich názor by měl být brán v úvahu.

3.8.2 Kriminalizace nepřekážení a neoznámení trestného činu obchodování s lidmi

Nový trestní zákoník kriminalizuje v ustanovení § 367 nepřekážení a v ustanovení § 368 neoznámení trestného činu obchodování s lidmi, což bude jistě mít negativní vliv na ztrátu důvěry obětí při vyhledávání pomoci a možnost práce s oběťmi v terénu. Klienti ženy nucené k prostituci, kteří by jí rádi pomohli, se budou obávat vlastního postihu. Toto je v částečném rozporu s mezinárodněprávními závazky České republiky, zejména s Rámcovým rozhodnutím Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení oběti v trestním řízení, podle kterého by organizace pomáhající obětem neměly být omezeny pouze na pomoc obětem během trestního řízení, ale měly by být oprávněné pomáhat i obětem, které zatím nechtějí trestný čin na nich páchaný oznamovat, a směrnicí Rady č. 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004, týkající se vydávání povolení k pobytu občanů třetích zemí, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi nebo kteří se stali objekty převaděčství a spolupracují s příslušnými orgány. Tato směrnice chce zaručení lhůty pro oběť k rozhodnutí, zda bude s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat, tedy implicitně zakazuje kriminalizaci oběti za neoznámení trestného činu na ní spáchaného. Stejně tak je kriminalizace nepřekážení a neoznámení tohoto trestného činu v rozporu s Evropskou úmluvou proti obchodu s lidskými bytostmi, kterou však Česká republika není zatím vázána. Naopak změna právní úpravy tímto směrem žádnou mezinárodní smlouvou na České republice vyžadována nebyla.

Nezisková organizace La Strada Česká republika, o.p.s. se obrátila na odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, který obavy neziskového sektoru z následků nové úpravy sdílí a spolu s dalšími partnery z Národního referenčního mechanismu proto vypracoval návrh legislativní změny adresovanou Ministerstvu spravedlnosti. To však reagovalo rezolutně zamítavě proti vypuštění trestnosti nepřekážení a neoznámení trestného činu obchodování s lidmi u jednání směřujících proti dětem, u dospělých připustilo možnost změny budoucí úpravy⁶⁶.

3.9 Zvláštnosti kriminalistické prevence

Prevence je orientována především na zvyšování informovanosti v povědomí širší populace. Touto formou prováděna prevence by měla být tedy směřována na celou veřejnost a zvláště pak na rizikové skupiny, kterými jsou především děti bez pevného sociálního zázemí, děti v dětských domovech, rizikové pracovní skupiny. Cizinci přijíždějící do naší země a žádající o pracovní povolení by měli být instruováni o formách možné ochrany a možnostech v rámci našeho právního řádu, protože část těchto osob pochází ze zemí, kde právní teorie a zejména praxe fungují v mnoha směrech odlišně. Právě tyto oběti-cizinci většinou nemají dostatečné povědomí o vlastních právech, zejména pak ilegální imigranti, kteří si často ani neuvědomují, že jednání pachatele vůči nim je protiprávní. Je proto nutné hledat cesty, jak potřebné informace potenciálně vykořisťovaným osobám sdělovat, například různými informačními letáčky a vzděláváním zástupců cizích komunit. Právě preventivní působení na potenciální oběti-cizince je nejproblematičtější, protože jak jsem již výše zmínila, například vietnamská komunita je téměř neproniknutelná. Organizace La Strada Česká republika, o.p.s. vytvořila informační leták ve vietnamštině určený k snadnější identifikaci obětí, telefonní linku vedenou ve vietnamštině a v nočních klubech distribuovala zapalovače s vietnamsko-českými nápisy upozorňující na možnost pomoci spolu s kontaktem na příslušnou organizaci tuto pomoc zajišťující. Podobné preventivní aktivity probíhají i

---

⁶⁶ Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009 [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky - Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2011-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>

v rámci dalších národnostních a etnických skupin. V rámci mezinárodní spolupráce bychom se měli zaměřit na zdrojové země obchodovaných osob.

Konkrétní podobu prevence zaměřené na zvyšování informovanosti pak můžeme spatřovat v různých seminářích určených pro novináře nebo při přednáškách na vyšších stupních základních a všech stupních středních škol. Zejména mladé lidi je nutno informovat o rizicích cestování do zahraničí za prací. Stát se o prevenci pokouší i výrobou informačních letáčků, například tzv. „skládačky“ ministerstva vnitra.

V období od 1. července 2007 do 31. ledna 2008 probíhala kampaň proti obchodu s lidmi zaměřená na zákazníky prostituce, jež byla realizovaná Mezinárodní organizací pro migraci v Praze. V místech s vysokým výskytem prostituce nebo jejích potencionálních klientů, tedy Praze v prostředcích hromadné dopravy, v příletové hale letiště Ruzyně a dalších vybraných místech, byly distribuovány letáky a v eskalátorových tunelech metra umístěovány plakáty s odkazem na webové stránky kampaně, spolu s uvedením telefonního kontaktního čísla a také e-mailové adresy. Heslem těchto plakátů bylo „Neboj se to říct za ni!“ a v anglické verzi „Don't be afraid to say it for her!“. Plakáty měly oslovit především zákazníky prostitutek, kteří jsou často jedinými osobami zvenčí, s nimiž oběti přijdou do kontaktu, ale kampaň se setkala s pozitivním ohlasem i v širší veřejnosti⁶⁷.

Jako klasický způsob prevence můžeme označit vyhodnocování již vyřešených případů a využití těchto poznatků k preventivním opatřením i budoucímu vyšetřování. Zajímavé jsou pro nás poznatky o obětech, místech, kde jsou vyhledávány a další informace, které mohou předejít ohrožení dalších osob.

---

⁶⁷ *Závěrečná zpráva ministerstvu vnitra České republiky : Kampaň proti obchodu s lidmi zaměřená na zákazníky prostituce v České republice.* Praha : Mezinárodní organizace pro migraci v Praze, 2008. s. 20

ZÁVĚR

Velmi pozitivně musím hodnotit naši právní úpravu trestného činu obchodování s lidmi, zejména po přijetí nového trestního zákoníku, který odstranil problém částečného překrývání skutkových podstat s trestným činem kuplířství, a rozšířením základních skutkových podstat o další možná jednání vůči oběti zařadil Českou republiku mezi země s nejlépe vypracovaným právním základem pro boj s tímto druhem kriminality.

Kladně lze hodnotit také novou možnost využití institutu spolupracujícího obviněného, na druhou stranu došlo v poslední době v naší trestněprávní úpravě i ke změnám, které práci orgánů činných v trestním řízení značně problematizují. Tím myslím důsledky nálezů Ústavního soudu ve věci prohlídek jiných prostor a pozemků a zrušení povinnosti telefonních operátorů uchovávat informace o komunikaci svých klientů. Policejní orgány budou muset hledat nové cesty získávání důkazních prostředků.

Pozitivně lze také hodnotit preventivní opatření směřující ke zvýšení informovanosti základních útvarů, které nemusí tuto kriminalitu vyšetřovat, ale měly by umět rozpoznat oběť a ovládat základní pravidla jednání s ní, stejně tak i s každou prostitutkou nebo cizincem pracujícím u nás. To souvisí i s nutností aktivního vyhledávání obětí, aby nezůstal obchod s lidmi ve většině případů stále latentní.

Stejně tak je důležité pokračovat v preventivním působení na rizikové skupiny a spolupráci orgánů činných v trestním řízení s nevládními organizacemi. Nejvýznamnějším důsledkem této spolupráce byl vznik Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra. Bohužel aktuálně největším problémem jeho dalšího fungování je jeho financování a potřeba další osobní angažovanosti osob, které se na Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi podílejí. K úvaze bych doporučila zvýšit spolupracujícím klientům - cizincům šanci na dlouhodobý nebo trvalý pobyt, v čemž se shodují nevládní organizace i Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, zatím je ale této možnosti využíváno pouze výjimečně. Nevládní organizace navrhují přijímat do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi i nespolupracující oběti, což je však z hlediska policejních orgánů a jejich vyšetřování velmi nevýhodné. Stejně tak nevládní organizace navrhovaly zvážit možnost i jiné odměny než možnosti udělení povolení k pobytu, zejména vyplacení finanční odměny jako pomoci oběti, aby začala „nový život“. Osobně vidím nedostatek zejména ve

fórmálním rozhodování Národního koordinátora, kterým je první náměstek ministra vnitra, o zařazení oběti, protože tato osoba většinou do okolností případu není nijak blíže zasvěcena a možná by bylo vhodnější, kdyby o zařazení oběti do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi rozhodoval někdo případu bližší, například státní zástupce nebo příslušný policejní orgán.

Na závěr bych ráda zmínila příznivou informaci. Zpráva o obchodování s lidmi ve světě zveřejněná dne 4. června 2008 Ministerstvem zahraničních věcí USA zařadila ve svém členění Českou republiku do první kategorie států, tedy mezi země, které zcela naplňují standardy pro boj proti obchodování s lidmi, přičemž těmito standardy byla myšlena opatření prováděná státem k potírání tohoto druhu kriminality. Doufejme, že se policejním orgánům bude i nadále dařit snižovat latenci obchodování s lidmi a vyhledávat důkazní prostředky natolik silné pro další trestní řízení, že se zvýší jak počet odhalených případů, tak i pravomocně odsouzených pachatelů.

PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Knižní díla:

ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů : Příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada Publishing, a.s, 2007.

JELÍNEK, J. A KOL. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha : Linde Praha akciová společnost, 2007.

JELÍNEK, J. A KOL. *Trestní právo hmotné : Obecná část, Zvláštní část*. Praha : Leges, s.r.o., 2009.

JELÍNEK, J. A KOL. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha : Leges, s.r.o., 2009.

KOLENČÍK, M. *Svet nepoznanej reality : História a súčasnosť prostitúcie*. Žilina : L.A.X. media pre ÚCPP DAFNÉ, 2000.

KONRÁD, Z.; NĚMEC, M.; NOVOTNÝ, F. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2008.

MARINI, M. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha : Linde Praha, a.s., 2008.

MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.

MUSIL, J.; *Kriminalistika : Vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001.

NĚMEC, M. *MAFIE a zločinecké gangy*. Praha : EUROUNION Praha, s.r.o., 2003.

NĚMEC, M. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2003.

NOVOTNÝ, O.; ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2008.

NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha : Themis, 2003.

PECHOVÁ, E. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*. Praha : La Strada Česká republika, o.p.s., 2007.

RYBÁŘ, M. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Nava, 2008.

ŠÁMAL, P. A KOL. *Trestní zákon. Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004.

ŠÁMAL, P. A KOL. *Trestní zákoník: komentář*. II, § 140-421, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010.

ŠŤASTNÁ, A.; HŮLE, D.; KASSALOVÁ DAŇKOVÁ, Š. *Evaluační výzkum : Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice*. Praha : Demografické informační centrum o.s., 2006.

TRÁVNÍČKOVÁ, I.; BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006.

Závěrečná zpráva ministerstvu vnitra České republiky : Kampaň proti obchodu s lidmi zaměřená na zákazníky prostituce v České republice. Praha : Mezinárodní organizace pro migraci v Praze, 2008.

Časopisecká díla:

CEJP, M.; KARABEC, Z.; SCHEINOST, M. Obchodování s lidmi - naléhavý celosvětový problém. *Kriminalistika*. 2006, 3, s. 157 – 174

HORÁK, J. Trestný čin obchodování s lidmi v mezinárodní a česko-německém kontextu. *Acta Universitatis Carolinae - IURIDICA*. 2006, 4, s. 43 - 61

MACHÁČKOVÁ, R.; TRÁVNÍČKOVÁ, I. Obchodování se ženami v českém kontextu. *Kriminalistika*. 2002, 4, s. 255 - 265

MUSIL, J. Několik otazníků nad judikaturou Ústavního soudu ČR v době postmoderny (na příkladu prohlídky jiných prostor a pozemků). *Kriminalistika*. 2011, 1, s. 3-26

Internetové zdroje:

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Registr poskytovatelů sociálních služeb. Dostupné z WWW: <http://iregistr.mpsv.cz/socreg/rozsirene_hledani_sluzby.do?si=&scs=4&spo=&spd=&zn=&srp=pdaz&zak=&zaok=&zao=&zau=&pn=&pic=&SUBSESSION_ID=1289053325200_4&sbmt=Vyhledat>

Bílý kruh bezpečí [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Poslání a činnost. Dostupné z WWW:<http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=240>

La Strada [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Projekty. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/cz/projekty/211.html>>

Rozkoš bez rizika [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Kdo jsme. Dostupné z WWW: <<http://www.rozkosbezrizika.cz/cz/kdo-jsme/>>

TRÁVNÍČKOVÁ, I. *Obchodování se ženami z pohledu České republiky* [online]. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <http://www.ok.cz/iksp/docs/304.pdf>

<http://nalus.usoud.cz>

www.mvcr.cz

www.policie.cz

www.nsoud.cz

Judikatura:

Nález Ústavního soud sp. zn. II. ÚS 104/96 ze dne 3. prosince 1997

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 499/04 ze dne 9. února 2006

Nález Ústavního soud sp. zn. I. ÚS 481/04 ze dne 3. října 2006

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 573/2008 ze dne 26. června 2008

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 3/2009 ze dne 8.června 2010

Stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st 31/10 ze dne 14. prosince 2010

Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. března 2011

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 792/2007 ze dne 18. července 2007

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Kostovski v. Nizozemí ze dne 20. listopadu 1989

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Van Mechelen a spol. v. Nizozemí ze dne 23. dubna 1997

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Taal v. Estonsko ze dne 22. listopadu 2005

Právní předpisy:

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

zákon č. 71/1922 Sb. z. a n., o vystěhovalectví

Mezinárodní úmluva o potlačení obchodu s děvčaty ze dne 4. května 1910 (obě vyhlášeny pod č. 26/1913 v rakouském říšském zákoníku)

Mezinárodní úmluva o potírání obchodu se ženami a dětmi ze dne 30. září 1921 (publikována pod č. 123/1924 Sb.)

Úmluvu o otroctví ze dne 25. září 1926 (vyhlášeno pod č. 165/1930 Sb.)

Mezinárodní úmluva o potírání obchodu se zletilými ženami z 11. října 1933
(publikována pod č. 32/2936 Sb.)

Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 29 o nucené nebo povinné práci
(publikováno pod č. 506/1990 Sb.)

Mezinárodní úmluva OSN o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání
prostituce druhých osob ze dne 2. prosince 1949

Úmluva OSN o boji proti mezinárodní organizované činnosti ze dne 1. prosince
2000 a její Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami
a dětmi

Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení
oběti v trestním řízení

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV ze dne 19. července 2002 o boji proti
obchodování s lidmi

Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie 2004/68/JHA o boji proti sexuálnímu
zneužívání dětí a dětské pornografii

Směrnice Rady 2004/81/ES z 29. dubna 2004 týkající se vydávání povolení
k pobytu občanů třetích zemí, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi nebo kteří se stali
objekty převaděčství a spolupracují s příslušnými orgány

Úmluva Rady Evropy proti obchodu s lidskými bytostmi ze dne 16. května 2005

Seznam zkratk:

„nTZ“   zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

„sTZ“   zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

„TŘ“   zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

SOUHRN

Organizovaný zločin – obchod s lidmi

Tato práce se zabývá trestným činem obchodování s lidmi podle ustanovení § 168 trestního zákoníku a jeho zvláštními způsoby páchaní. Obchodování s lidmi sice nepatří mezi trestné činy s vysokým podílem na celkově spáchané kriminalitě, ale se svými následky patří rozhodně mezi trestné činy nejnebezpečnější. Po roce 1989 se relevantnost zakotvení ustanovení tohoto trestného činu v trestním zákoně postupně zvyšovala, a proto jeho právní úprava vyžaduje zvláštní pozornost. Je důležité neustále vyhledávat nové způsoby a zlepšovat stávající metody odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi.

Cílem této práce je seznámení s právní úpravou trestného činu obchodování s lidmi, organizovaným zločinem, metodami vyšetřování a dalšími souvisejícími otázkami, například problematikou ochrany svědků.

Tato práce sestává ze tří částí. V první části analyzuji pojem organizovaného zločinu, protože obchodování s lidmi je trestný čin, který je obvykle páchan organizovanými skupinami. V této kapitole se dále snažím vysvětlit některé základní pojmy související s tímto tématem.

Ve druhé části se pokouším popsat vývoj, současnost i budoucnost právní úpravy trestného činu obchodování s lidmi v České republice a také v dalších zemích. Poté se zaměřuji na mezinárodní úroveň a závazky, které České republice z mezinárodních vztahů vyplývají.

Třetí část je nejrozsáhlejší a pojednává o metodách, které jsou typické pro odhalování a vyšetřování tohoto trestného činu. Tato část je rozdělena do devíti kapitol podle jednotlivých součástí metodiky vyšetřování. Obchodování s lidmi zahrnuje více možných způsobů spáchaní tohoto trestného činu, já se ve své práci zaměřuji zejména na sexuální a pracovní vykořisťování.

Ve své práci také často zmiňuji Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra, který považuji za velmi důležitý a užitečný nejen pro oběti, ale také pro orgány činné v trestním řízení. Zabývám se rovněž některými zvláštními prostředky užívanými při vyšetřování – například prostředky ochrany svědka.

SUMMARY

Organized crime - Trafficking in human beings

This thesis deals with the criminal offence of trafficking in human beings under Sec. 168 of the Czech Criminal Code. A trafficking in human being is not a frequent criminal offence but with its consequences belongs to the most dangerous crimes. After the Velvet revolution the relevance of this crime has raised subsequently and therefore the regulation of this crime requires particular attention. It is important to find new ways and improve current methods to be readier to detect and investigate the cases of trafficking in human beings.

The aim of this thesis is to provide an analysis of legal regulation of trafficking in human beings, organized crime and methods of investigation and some related issues such as problematic of the protection of the witness.

This thesis consists of three chapters. The first one deals shortly with the organized crime. It analyzes the term of the organized crime, because trafficking in human beings is usually committed by organized groups. I try to explain some basic terms related to this topic.

The second one deals with the legal regulation of trafficking in human beings. The history, present and future of the legal regulation in the Czech Republic and in the other countries are described in this chapter. Then it is focused on the international niveau and engagements which arise from the international relations.

The third chapter is essential and describes methods which are typical for detection and investigation of this criminal offence. This chapter is divided into nine parts according to particular components of the methodic of investigation. There are different ways of commitment a crime of trafficking in human beings, I focus especially on sexual and labour exploitation.

In this thesis it is often mentioned Programme on Support and Protection of Victims of Trafficking in Human Beings of the Ministry of the Interior which is very important and helpful for victims and law enforcement authorities.

Keywords: trafficking in human beings, organized crime, protection of witness, Programme on Support and Protection of Victims of Trafficking in Human Beings of the Ministry of the Interior.

Klíčová slova: obchodování s lidmi, organizovaný zločin, ochrana svědka, Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra.